

1-52-19 Jelyes

P. IV 1902

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., 1/2, an
6 cor., 1/2, an 3 cor.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., 1/2,
an 9 frcs., 1/2, an
4 frcs. 50 cm.
Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un şir garmond:
o dată 14 fl., a doua órá
12 fl., a treia órá 10 fl.
Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la »Re-
dactiunea şi Admini-
stratiunea Unirii»
in
B l a s.

Fóe bisericescă-politică.

Anul XII.

Blaş 4 Ianuariu 1902.

Numérul 1.

Cătră P. T. Cetitori.

Afându-ne la începutul anului 1902, rugăm călduros pe toţi cetitorii nostri, să binevoescă a grăbi cu achitarea abonamentelor restante.

Plătitorilor regulaţi le mulţămim pentru viul interes, ce arată causei, pentru carea luptăm, şi-i rugăm să binevoescă a grăbi cu înnoirea abonamentelor.

Administraţiunea.

Mărire întru cel de sus lui Dumnezeu!

Patru zeci de veacuri de pregătire au premeras marelui eveniment al Nascerei Domnului nostru Isus Christos. De nouesprezece veacuri se prăsnuesce acelaşi eveniment cu veselie universală în totă lumea, şi se va prăznui până la sfirsitul veacului.

Era o nópte întunecósă de iarnă aspră, vintul sufla rece printre crengile arborilor, când éta, că pe câmpiile Viflaimului se aude o armonie cerescă, o cântare ne mai audită. Era cântarea: *Mărire întru cele de sus lui Dumnezeu, şi pe pământ pace, între ómenî bunăvoire.* Melodiósă cântare nu provenia de la ómenî nepricepuţi, ci de la *cele nenumérate* de spirite cereşci, cari s'au pogorit dintru înălţime şi au stat în jurul măiestăţii unui Dumnezeu, care s'a micşorat pe sine, chipul robului luând, întru aseménare omenescă făcându-se.

Nişce păstori erau în acelaşi ţinut priveghiând şi ţinând străji nóptea împrejurul turmei sale. Şi éta ingerul Domnului a stătut lângă dînşii şi slava Domnului a strălucit împrejurul lor şi s'au înfricoşat cu frică mare, pentru-că o lumină mai strălucitoare ca a sórelui li s'a arétat înaintea ochilor. Dar ingerul a zis cătră ei: Nu vă temeţi. că éta vestesc voué bucurie mare, care va fi la tot poporul. Că s'a născut voué astăzi Mântuitoriú, carele este Christos Domnul, în cetatea lui David. Şi acest semn va fi voué: Afla-veţi un prunc înfăşat, culcat în iesle. Păstoriú au zis unii cătră alţi: să mergem dară până la Viflaim, şi

să vedem ce s'a întâmplat după cum ne-a descoperit nóue Domnul. Şi merseră de grabă, şi au aflat pe Maria, şi pe Iosif şi pruncul culcat în iesle. Mai târziu acelaşi Evangelist — Luca — care enaréză cu atâta simplitate minunile de la nascerea Cuvéntului întrupat, ne va enara şi minunile de preamărire ale Dumnezeului întrupat, așa încât din acelea va resulta mărturisirea cea mai completă a dumnezéirii Aceluia, care s'a născut din Maria Vergură într'o pesceră. Şi popóarele din tóte timpurile, din tóte ţinuturile şi din tóte naţiunile, vor sci despre viaţa lui Isus, vor sci invétaturile şi minunile sale, vor sci jertfa sa adusă pe Golgota, şi il vor numi doctor, făcătoriú de minuni, martir, mántuitoriú şi Dumnezeú.

Într'aceea éta-l pe nisce paie în o pesceră, încălzit de suflarea alor dóue animale.

Ce deosebire între nascerea filor celor puternici ai pământului şi între nascerea Fiului Celui Preainalt! Fiul lui Dumnezéú s'a făcut prunc, pentru-ca să ne facă pe noi desevérşiti; a răbdat să fie înfăşat: pentru-ca să deslege sufletele nóstre din legăturile pecatului; a voit să se nască într'o pesceră, pentru-ca să ne primescă pe noi în mărirea sa cea vecinică. S'a scoborit pe pământ, pentru-ca să ne înalţe pe noi la ceriú; a voit vă fie slab, pentru-ca să ne întărescă pe noi; a voit să fiá sărac, ca pe noi să ne îmbogătescă; umilit ca să ne înalţe, supus la tóte suferinţele şi patimile, ca să ne scape de tóte relele şi să ne dobândescă tóte bună-tăţile. . . . Nu se manifestéză nici când măreţia omului, de cât atunci, când se consideră cu atenţiune pescera din Viflaim. Oh, cum ni se imprimă atunci în minte cuvintele Sfântului Leon Papa: Cunóscé, o creştine, vrednicia ta, şi făcându-te părtaş firei dumnezeesci, nu te întórce la dejosirea cea de demult prin o viaţă ticălóasă.

Şi acest Dumnezéú, din Tatál născut mai înainte de toţi veciú, şi la plinirea vremii născut din Preacurata Vergură Maria, nu chiamă în jurul leagánului său pe Pontificiú din Ierusalim, nici pe astronomiú Egiptului, nu pe Filosofiú Greciei, nici pe Cesariú Romei, ci îndată după nascere se descopere păstoriilor sêraci şi simplii, căci după cum zice Apostolul Paul:

Dumnezeú alege cele slabe ale lumii, cele de neam prost şi nebagate în samă ale lumii, ca să ruşineze pe cele tari, ca să nu să laude nici un trup înaintea lui. Păstoriú aceia nu numai au fost aleşi, ca mai întâiú să vadă şi să adoreze pe născutul Mântuitoriú, ci au mai avut fericirea de a-l vesti şi la alţi.

Între ast fel de împrejurări născându-se Fiul lui Dumnezeú, triumféză asupra superbiei, ce stăpânea în lume. El, stăpânul suprem şi absolut al ceriului şi al pământului, nu numai că-şi află plăcere în sêrăcia în care să naşce, ci se arată, şi se descopere în anumit mod păstoriilor sêraci şi simplii. . . . E o lecţiune acésta, ce în tóte timpurile şi în tot locul ar fi de ajuns să vindece orgoliul omenimei, cauza şi isvorul a nenumérate rele. Numai considerarea născerii Mântuitoriului şi transportarea cu spiritul la pescera din Viflaim vor puté vindeca orgoliul lumii de azi.

Da, la Viflaim aşi voi să se transporte cu spiritul atâta invétati din vremile nóstre, cari injurá şi-şi bat joc de religiune şi de cele mai sfinte misterii, pentru-că superbia lor nu e în stare să le esplice. La pescera din Viflaim aşi voi să cugete atâta politici obstinati, cari tulburá linişcea statelor, numai ca să-şi facă nume şi renume mare. La pescera din Viflaim aşi voi să mērgă atâta creştini, cari nu se bat după alt ceva, de cât numai după aur, după bani şi éráşi bani, şi cari íşi repun totă fericirea în câştigarea averilor.

Mărire întru cele de sus lui Dumnezeú şi pe pământ pace, între ómenî bunăvoire. . . . Un Mântuitor ni s'a dărúit, să serbăm deci cu vrednicie Nascerea Domnului, să rugăm pe pruncul Isus, ~~ca~~ darurile şi invétaturile, ce ni le dá la nascerea sa, să nu fie spre osindă, ci folosindu-ne cu credinţă şi cu zél de dinsele, să dobândim moştenirea mării cereşci, moştenirea împéraţiei ceriului, care a fost singurul scop, nu numai al Întrupării, ci şi al patimei şi morţiú Sale de pe cruce.

Dr. Victor Bojor.

1420-1002

REGULAREA CONGRUEI. ¹⁾

Una dintre cestiunile cele mai ardătoare, care agită în zilele noastre spiritele clerului catolic de ambele rituri, din Ungaria, dar cu deosebire a clerului gr. cat. român, este cestiunea regulării congruei, cestiune momentosă și de mare importanță, a cărei rezolvare formează obiectul de preocupare nu numai al corului episcopesc, ci și al guvernului.

Cum că guvernul a avea are intențiuni serioase de a rezolva aceea cestiune, care nici nu mai suferă amănare, se vede și de acolo, că a pus-o între punctele discursului de tron, rostit de către Majestatea Sa la deschiderea corpurilor legiuitorie. Nici nu e mirare, că discursul de tron a făcut amintire despre regularea congruei, de vreme ce de o parte e sigur, ca aceea a devenit de tot întepitoare, ér de alta parte, congrua preoților acatolicei este regulată deja de 2—3 ani, pe când din partea catolicilor abia s'a terminat conscrierea venitelor beneficiilor mai mari, și și aceea, după cum se aude, n'a dat un rezultat tocmai îndestulitor.

Din aceste se vede de o parte, că regularea congruei numai din puterile catolicilor, merge de tot încet și cu puțină nesigură, ér de alta parte, că guvernul este hotărât, să rezolve odată această cestiune, pe care corul episcopesc, se pare, că a scăpat-o din mână; spre a cui folos, se va vede mai târziu.

Presupunând așa dară, că guvernul va regula congrua, se naște întrebarea, că în ce chip va să o reguleze. La această respundem, că judecând după procedura de până acum, guvernul a luat de model regularea congruei făcută în Austria și Germania, ceea ce atâta însemnă, că se pare sosit timpul, ca statul să pună mâna pe beneficiile bisericesci mai mari. Dovadă despre aceasta sînt și cuvintele mesagiului regal, în care se zice că: „guvernul Majestății Sale va regula congrua cu concursul arhierilor.“ Guvernul apoi de sigur, că nu atât pentru sfatul, cât pentru averile episcopatului recurge la conlucrarea aceluia. Considerând apoi, că guvernul în lucrarea sa și până acum, dar cu deosebire în conscrierea venitelor preoțesci a avut înaintea ochilor, chipul cum s'a rezolvat congrua în Austria, este probabil, că și în viitor, tot după chipul acela se va lua. Credem așa dară a fi de folos, să arătăm fazele și modul, cum s'a regulat congrua clerului din Austria.

În țările austriace încă pe la începutul secl. XIX s'a statorit congrua în parochiile mai vechi la 300 în cele mai nouă la 400 ér salarul capelanului la 200 fl. m. c. Aceea regulare înse deja pe la mijlocul veacului s'a socotit de necorespunzătoare și s'a simțit lipsa regulării din nou a congruei. Cu această cestiune apoi s'a ocupat chiar și concordatul, încheat la anul 1855 în §. 26. Dacă dar în Austria încă înainte de acesta cu 50 de ani a fost socotit neîndestulitor venitul amintit mai sus, ce vom zice noi azi, de sörtea preoților noștri, între cari mulți sînt, cari n'au nici venitul statorit pentru capelanii din Austria acum 100 ani?!

Simțindu-se așa dară tot mai tare lipsa de a se îmbunătăți sörtea clerului, episcopatul din Austria a stăruit mereu pe lângă guvern, ca să facă ceva, dar fără rezultat. Abia în anul 1872 s'a ajutat în parte prin aceea, că statul a dat fondului religionar austriac un împrumut de 500 mil fl. E de însemnat, că și fondul relig. austriac, ca și cel ungar, s'a format din averile călugăresci, confiscate sub Iosif II-lea, la acela apoi se mai adaug venitele intercalarii ale beneficiilor eclesiastice. Acea confiscare sacrilegă a fost mai pe urmă, cel puțin tacite și sub forța împrejurărilor, recunoscută și de către concordat, la închearea căruia înse delegatul S. Scaun Apostolic a pretins, ca destinațiunea curat bisericescă a fondului, să nu se altereze; dar pe cum se întâmpla de regulă cu averile bisericesci ajunse sub mână și în administrarea laicilor și a statului, așa și fondul religionar austriac apröpe în toate provinciile (căci acela e împărțit după provincii) lucra cu deficit, care deficit apoi se cărpea cum se putea prin împrumuturi de la stat.

Ne putându-se în chipul acesta regula dotarea clerului, a început episcopatul și clerul ca din mijlocele proprii să-și formeze fonduri de ajutorare, cu ce succes înse nu ne este cunoscut.

Mai pe urmă, vădînd apoi guvernul, că regularea făcută în 1872 nu e mulțumitoare, prin art. de lege din 7 Mai 1874 a taxat toate beneficiile eclesiastice în favorul fondului relig. și această procedură se vede, că are de cuget să-o urmeze și guvernul ungar.

După ce așadar parte prin taxările amintite, parte prin ajutoare de la stat fondul relig. s'a augmentat în mod considerabil, în anul 1885 s'a regulat congrua, deși nici prin aceasta nu se considera regularea încă ca definitivă.

Acea regulare s'a făcut după o scală, cam complicată, fiind venitul statorit în chip deosebit, nu numai după beneficiu (paroch, capelan etc.) ci și după provincii și orașe, variînd între 1800 pentru parochi și 500 fl. pentru capelanii (Viena) și între 500 respective 300 fl. (Galitia și Dalmația)

Pe lângă aceste legea austriacă s'a îngrijit și despre pensiuni, la statorirea cărora s'a avut în vedere congrua avută și ani de serviciu, variînd ast fel pensiunile între 600 și 300 pentru parochi și între 300 și 225 pentru capelanii.

Cu toate că episcopatul austriac, încă a dorit și pretins, ca să se reguleze odată congrua, totuși după ce guvernul a rezolvat-o după planul său și fără a întreba pe episcopi, aceștia și-au ridicat glasul contra procedurii guvernului, care în o chestiune bisericescă, fără ascultarea capilor bisericeii, a statorit principiul și a dispus de averea bisericeii, căci de atare trebuie considerat fondul religiunii, ca și când ar fi averea statului. Dar protestul episcopilor nu a fost luat în seamă și proiectul guvernului s'a ridicat la valoare de lege.

Nedreptatea înse a culminat la taxarea beneficiilor bisericesci în favorul fondului religionar, taxare făcută nu după venitul realităților și al capitalelor, fără după valoarea acelorora, așa în cât de es. beneficiile a căror avere trece peste 90 000 fl. plătesc 10% pe când averea produce numai 4—6%, ceea ce va să zică curată confiscare a ave-

rilor bisericesci. Aceasta au vădît-o și legiuitorii de aceea în § 4 și 11 au statorit, ca în cazul, când prin contribuirea la fondul religionar ar scădea venitele unei persoane sau comunități bisericesci sub minimul statorit prin lege, acele să fie scutite de contribuire în măsură cuvenită. Cu toate acestea nu este mirare, că nici episcopatul, nici clerul din Austria, nu sînt mulțumiți de modul cum a regulat guvernul congrua.

Revenind acum la regularea dotațiunii clerului catolic din Ungaria, aceea ori se va face din partea episcopatului, ceea ce după cum am zis mai sus e apröpe eschis, ori din partea guvernului. În ambele cazuri se naște întrebarea, că din ce isvöre se vor scöte sumele necesare pentru regulare?

În cazul când ar rămânea, ca congrua să se reguleze numai din partea guvernului, repetim părerea, că pe cum până acuma, așa și de aci înainte guvernul în această lucrare a sa va urma exemplul celui din Austria.

Ast fel dară primo loco și aici tot fondul religiunii ar fi să dea suma necesară la regulare; nu mai cât acesta abia se mai pöte, căci venitele aceluși fond sînt deja angajate prea mult și mai ales considerînd modul cum se administrează acel fond, până va fi în mânia statului nu este speranță sa i-se înmulțescă venitele.

De aici așa dară, e apröpe pierdută ori ce nădejde.

Ar mai fi apoi afară de fondul religiunii încă un isvor, acela de desdaunarea zecimilor. Este sciut adevă, că în 1848 episcopatul catolic din Ungaria a abzis de zecime din partea sa pentru tot de una, ér din partea clerului inferior pe lângă rezervarea dreptului de desdaunare.

Sub titlul acestei desdaunări s'a și început în a. 1864, pe baza patentei din 11 Martie 1862, a se da câte 450 mil fl. la an, care sumă se împărția între cele 1759 parochii cuprinse în protocoalele visitațiunii canonice sau în conscripția de la a. 1803; dar abia a plătit în câți-va ani, și a încetat, pöte că pentru vecie. Prin urmare și acest isvor se pöte considera ca neesistent.

Nu rămâne așa dară guvernului alt mijloc, de cât sau să reguleze dotațiunea clerului catolic din visteria statului, sau să recurgă și el la taxarea beneficiilor episcopatului și a capitulelor și a averilor mănăstirilor, ceea ce după cum am zis deja, judecînd după procedura de până acuma, probabil o va și face, cum înse și după ce modalitate nu se pöte ști.

Dacă ar fi apoi ca congrua să se reguleze din partea episcopatului, isvörele sumelor necesari la regulare ar fi:

1) Fondul religiunii mai întăit în măsura în care și acum concurge la dotarea preoților rom. și gr. cat. din Ungaria, apoi escedentul anual, care înse e de tot neînsemnat, dar ar pute crește, dacă fondul s'ar scöte din mânia statului și s'ar administra în regie.

2) Concurgerea beneficiilor bisericesci mai mari din Ungaria, după unul din proiectele propuse de către Cardinalul Schlauch și arhieriscopul Samassa. După proiectul Card. Schlauch ar fi să se contragă un împrumut de vre-o 10 milioane, sau cât ar fi de lipsă, amortisabil în 50 ori 100 ani, din ale cărui interese să se acopere suma anuală de lipsă pentru dotațiunea clerului. Pentru

¹⁾ Veđi „Havi Közlöny“ fasciculul de pe luna Novembre a. c.

obținerea aceluși împrumut, s'ar hipoteca bunurile și averile beneficiilor mari care ar concurge în tot anul cu o cota proporțională până la amortizarea împrumutului. Acest proiect înseamnă se pare că a fost abandonat, chiar și din partea episcopatului și cred că nu le convine mai ales celor ce doresc secularizarea averilor bisericesti, la care cu timpul tot se va ajunge și în Ungaria, stăpânită de neîmpăcatul dușman al Bisericii catolice, de liberalismul ateist, în companie frățească cu protestantismul nesățios și cu evreismul nerușinat.

După proiectul arhiepiscopului Samassa, ar fi să se ia de basă venitul statorit la conscrierea beneficiilor și să se taxeze așa: până la 50 mii 5%; până la 100 mii 10%; până la 150 mii 15% iar de acolo în sus 20%. Sînt înseși uni, cari se tem, că așa vor ajunge unii dignitari bisericesti, să nu aibă cu ce trăi, conform poziției lor, ceea ce de altcum se și poate întimpla. Acesta înseamnă nu interesează clerul inferior, ci mai mult pe aceia, cari se bucură de unele beneficii mai mari.

3) În urmă dacă nici venitele fondului religiunii, nici suma ce ar încurge din taxarea beneficiilor mai mari, nu ar fi de ajuns pentru a se regula congrua, suma ce s'ar mai recere ar trebui să o dea guvernul din cassa statului, din care și preoțimea catolică are drept să se împărtășească ea și cea catolică.

Și este probabil, că numai în chipul arătat sub p. 3 se va putea regula congrua, adecă cu concursul fondului religiunii, al beneficiilor mai mari și al cassei statului.

În cazul înse, când în privința acesta s'ar ajunge la o deplină înțelegere între corul episcopesc și guvern, se naște iarăși întrebarea, că cine va fi auctoritatea supremă în chestiunea congruei, și că prin cine se va împărți întregirea anuală a salarelor preoțesci? La această întrebare de o cam dată nu se poate da răspuns.

Spre încheiere mai adaug, că dacă s'ar tracta despre preferința între regularea congruei din partea statului, ori a episcopatului, hotărît că e de preferit cea din urmă, mai ales din punctul de vedere al salvării demnității și a independenței clerului.

Judecând înse după mișcarea prea greoie a comisiunii de congrua, me tem, ca guvernul fără a o mai întreba, va regula singur congrua, poate după modul cum a regulat-o pe ceea a preoției catolice. La urma urmelor și acesta e mai bună de cât starea deplorabilă și nesigură de azi.

Așa stăm dară cu regularea congruei până acuma. Nu se știe sigur, nici că cine, nici cum o va regula.

Este deci foarte justă și îndreptățită îngrijirea și nedumerirea clerului nostru, tractat până acum în mod atât de nedrept și pus în inferioritate față cu clerul celorlalte confesiuni.

E drept, că în budgetul anului 1902 s'a luat cu vre-o 200 mii de corone mai mult pentru ajutorul de stat, ceea ce denotă oare care bunăvoință din partea guvernului, dar și prin aceea sumă sîntem departe de a putea spera o dotațiune convenabilă, și apoi chiar când s'ar lua de 2 ori de 3 ori atîta în budget spre acel scop, tot nu se poate numi regulare, mai ales dacă considerăm modul revoltător cum s'a împărțit ajutorul

de stat, cu deosebire între preoțimea din arhidieceasă.

Avem înse speranță și deplină încredere, că Venerabilii Arhiepiscopi ai Bisericii noastre, cărora ca unor buni părinți le zace la inimă îmbunătățirea sortii materiale a clerului, vor afla calea și mijloacele, prin cari și până la definitiva regulare a congruei, clerul nostru să se împărtășească din ajutorul de stat în măsură convenabilă și pe lângă scutirea aceluia de umilire și nedreptatea cu care a fost tractat până acum.

Lugoș la 25 Decembre 1901.

Dr. Iacob Radu.

„**Libertatea**“ e titlul noului ziar săptămânal, care apare odată pe săptămână la Orăștie sub redacția p. Ioan Moța. În programul subscris de 24 membrii din tinera generație: medici, avocați etc. se spune, că „**Libertatea**“ se fundează „cu dorul și scopul de a lucra din toate puterile pentru pararea lovirilor externe și pentru căutarea și aflarea căilor de regenerare și îmbunătățire a situației interne.“ Continuând, fondatorii declară, că vor fi „cei mai aprigi propagatori în popor a principiului de activitate viuă,“ învățând pe toți, cum să se folosească de drepturile și datorințele sale în comună, comitat și parlament. Accentuează înse, că-și vor valida convingerile numai în cadrul organizației de partid, stînd în ce privește politica pe baza programului național și a hotărîrilor conferențelor naționale. În același timp înse nu vor eschide din ziar discuțiile îndreptate contra hotărîrilor conferențelor naționale ori chiar a modificării vre-unui punct din programul național. Discuții confesionale și atacuri personale nu vor publica.

Acesta ar fi pe scurt programul noului ziar, care și-a luat de rezolvat o problemă foarte frumoasă și noi nu putem, de cât să-l felicităm pe inițiatori și să le dorim deservite izbânde pe calea, pe care au pornit!

Restaurația în Maramureș. — Ni se scrie: În 23 l. c. s'a făcut „restaurația“ în acest comitat. Cu excepțiunea unui oficiu de protopretor, schimbare nu s'a făcut.

Dintre români au fost realeși: Dr. Ioan Mihályi (fratele Esc. Sale Dlui Mitropolit) protofiscal, Ioan Balea, protonotar, Gavrilă Mihályi (nepotul Esc. Sale) protopretor, Simeon Pop și Ștefan Rednic, protopretori, Ludovic Dan, pretor, Petru Ioddy, controlor la perceptoriatul comitatens. Mai avem în centru pe Mihail Pavel (nepotul Esc. Sale Episcopului M. Pavel) archivar comitatens, Iuliu Gyenge, protocolist și G. Stîrb, speditor comitatens. Cu totul 9 oficiali comitatensi, și anume dintre 8 protopretori, trei români. Mai sînt apoi Dr. Ilie Mariș și Dr. George Mihalea, avocați, numiți protofiscali comitatensi ad honores.

În ținuturile române avem 10 notari comunali români.

Între membrii congregațiunii comitatense sînt aproape 50 români, între cari 20 preoți și 4 docenți români, cei alalți sînt inteligenți, notari și câți-va viriliști români.

Românii în Maramureș sînt în minoritate, deoarece aici dintre 305 mii locuitori sînt 175 mii rutheni, 55 mii magiari, evrei și germani, și numai 75 mii români, așezați în 50 comune.

Luând acestea în considerațiune, putem zice, că față cu alte comitate cu majoritate română, noi sîntem destul de bine reprezentați la comitat.

Durere, că n'avem sucrescintă, deoarece tinerii români nu se aplică în oficii la comitat, ci la alte cariere.

Cu ocaziunea alegerii am avut și un caz trist, anume în sala comitatensă, fiind căldură mare (o făcea și cei peste 100 viriliști evrei,) primarul orașului Sziget, Georgiu Sereni, român gr. cat. de origine din cttl Satumare, a leșinat și era să-și deie sufletul, dacă nu i-se sloboția sânge acolo în chilia vececomitelui. A fost de față 9 medici, (apoi între 9 medici dora n'o muri omul!) și dl primar azi să află deja mai bine. Este ceva singular, că în Siget, unde jumătatea populației este cea evrească (dintre 16 mii locuitori 8 mii evrei) primarul orașului e român.

Revistă bisericăscă.

Austria. Cetitorilor nostri le e cunoscută mișcarea pornită în Austria sub numirea „Los von Rom“, prin care catolicii sînt îndemnați să se desfacă de Roma și ast fel de religia catolică. Ca o dovadă de motorul plin de convicțiune (?) a acestei mișcări, servesc o scire, după care societatea evangelică din Halle a votat suma de 500 mii marce, spre a promova desfacerea de Scaunul Sf. Petru.

Germania. În timpul din urmă s'a scris mult de aceea, că Sfintului Scaun i-a succes a esopera de la guvernul german să înființeze la Berlin un post de nunciu. Scirea nu pare a fi acreditată din nici o parte, de ore ce Italianilor în special le vine foarte greu să scie, că împăratul Wilhelm, un aliat al lor, are pe lângă sine un reprezentant al Papei și recunoște ast fel puterea Scaunului Apostolic. Titularul, care va ocupa postul acesta așa de important, se zice că ar fi Msg. Tarnassi, fost secretar la nunțiatu din Viena.

Revistă politică.

România. Alegerile suplimentare, cari au decurs zilele trecute, s'au sfîrșit toate cu biruința partidului liberal, deși din partea fracțiunilor conservatoare au fost candidați persoane de greutate, ca Take Ionescu, Filipescu, gen. Lahovari. S'a remarcat faptul, că gruparea fracțiunii Cantacuzino, e puțin agreată din partea populației, neprimind candidatul ei, de cât foarte puține voturi, în vreme ce dl Filipescu, junimist, a avut de două ori atâtea voturi.

Transvaal. De sărbătorile Crăciunului Londra a fost sguduită de o tristă scire sosită de pe câmpul de război. Însuși lordul Kitchener telegrafiază că în 24 Dec. Burii sub comanda lui Dewett au atacat tabăra lui Firman de lângă Trefontein și a cucerit-o, se crede, că întrăgă tabăra engleză sau a fost rănită, sau a căzut în captivitate. Acum din nou se scrie, că împăratul Wilhelm lucră prin ambasadorul său din Londra, pentru încheierea păcii. Mai mult, se vestesce că în luna această va merge în persoană la Londra, spre a lua parte la ceremonia funebrelă, ce se va face în memoria împărătesei Victoria. Cu acest prilej se va aduce din nou în discuție chestia de împăcare.

A p e l .*)

Prin școlă la lumină.
Prin lumină la unire,
Prin unire la tărie și mărire!

Acăsta trebuie să fie uevisa ori căru român cult, care dorește înaintarea în cultură a poporului românesc. Pentru ca și poporul nostru să înainteze, fără îndoială, trebuie cultivați cei ce sînt conducătorii lui. Și cine e cel mai apropiat conducător? — *Învățătorul.*

Pe cum o floare sădită în grădină, dacă nu este grigită și cultivată în contin. să sălbătăcesce și-și pierde ori-ce calitate nobilă avută mai înainte, întocmai și învățătorul: aibă ei în institutul pedagogic ori ce educațiune aleasă și îngrigită, dacă după-ace a ajuns în viața socială nu are mijloce de a se cultiva și mai departe, încetul cu încetul regresază și își pierde și ceea ce a apucat a prinde de pe băncile școlii.

De acest adevăr fiind pătrunși învățătorii din tractul Murășului, având în vedere mai ales stările triste ce încep a ne coplesii din ce în ce mai mult, vîzînd pe ceilalți învățători străini de neam și lege, cari avînd totul la dispoziție, și fiind spriginiți de ai lor, în acest tract, peste tot încărcat cu Săcuți, în adunarea sa generală din toamnă ce s'a ținut la 26 Octobrie st. n. 1901, a decis să emită un apel, către dnil Editori și Librari să-i roge, să binevoiască a-ne dărui din prețurile lor opuri și pentru înființarea noastră bibliotecă câte un exemplar.

Pentru-ca noi, învățătorii, setoși după știință, să ne putem adăpa și folosi în lipsele ce avem rugăm întreg P. T. Public român, ca să binevoiască a-ne sprigini cu obolul său fie în cărți sau în bani.

La timpul său ne vom ținea de datoriță sfîntă a mulțami publice tuturor acolora, cari au binevoit a ne presta succursul lor marinos.

Murăș-Oșorhei (Maros-Vásárhely) la 26 Decembre st. n. 1901.

Isidor Dopp
învățător român. Not. desp. Murăș.

„An nou fericit!”

Ca rescumpărare a felicitărilor de ss. Sărbători au intrat la fondul subsidiar al preoților următoarele sume:

Dr. Augustin Bunea	5 cor.
A. C. Domșa	4 ”
Dr. E. Dăianu	2 ”
Î. V. Rusu	10 ”
Silv. Nestor	2 ”
Dr. Vas. Hossu	5 ”
Vas. Smigelski	1 ”
Ioan M. Moldovan	6 ”
Suma	35 ”

*) Întrăga presă română e rugată a publica acest apel.

Noutăți.

Sărbători fericite dorim din inimă tuturor amicilor și cetitorilor noștri!

Din diecesa de Gherla. S'au denumit de asesori consistoriali Clar. Dni: *Dr. Petru Fubian, Dr. Octavian Domide și Dr. Alexandru Gheție* — toți profesori în seminarul teologic diecesan. Denumirea acăsta va produce cea mai bună impresiune în toate cercurile bisericesci, întin cât noii asesori sînt cu toții bărbați binemeritați, și au dezvoltat până acuma cea mai zelosă activitate atât pe terenul didactic, cât și pe cel al administrării bisericesci. Ad majora!

Din diecesa de Lugos. *Vichente Foponci,* paroch în Varadia, cu prima Ianuar a fost trecut în deficiență, pentru ocuparea postului devenit vacant se escrie acum concurs. Emolumintele sînt: cuartir în natură sau 120 cor. bani, apoi grădină, arător, finaț, pășune, pădure, cu un venit catastral de 174.40 cor. venitele stolari 50 cor. estrasele matriculare 24 cor. congruă din fondul religiunii 315 cor. Tote venitele sînt computeate în fasiunea de congruă în 908.92 cor. Suplicele, provădute cu documentele îndatinate, sînt de a se trimite până la 30 crt. Ordinariatului episcopesc.

Sciri personale. *Dr. Ebergényi Sándor,* fost secretar la comitele suorem din comitatul nostru și apoi deputat al cercului Abrud-Roșia, fiind numit secretar la ministerul de interne, a abzis din deputație. Mandatul său a fost oferit marelui ganef, lui *Coloman Tisza*, sdrobitorul de naționalități. Ce ironie! *Tisza* reprezentantul Românilor!

Pentru fondurile archidiecesane. *Nicolau Pop,* prof. Blaș, a dărui fondului Internatului de fetițe cor. 8.13. — *Ioan Fodor,* prof. Blaș, acelaia-și fond cor. 9.63.

Predici. Măne Duminecă, în 5 Ian. va predica în biserica catedrală dl profesor *Dr. Elie Dăianu,* ér a doua zi de Crăciun dl *Vasiliu Moldovan,* cancelist mitropolitan.

De la Beiuș. Cu ocazia aniversării a 62. a morții fericitului Episcop Sam. Vulcan, societatea studenților a dat sub conducerea prof. Radu Cuprariu o ședință festivă, care a succes foarte bine.

De la comitat. Foile din capitală anunță, că *Zeyk Daniel,* fișpanul comitatului nostru, a abzis de oficiul avut și că ministrul Széll se va pronunța cât de curînd în afacerea acăsta. Abzicerea e adusă în legătură cu rezultatul alegerilor municipale. — De abia s'au făcut restaurația și deja sînt vacanțe. *Dr. Mozza J.* ales solgăbirău a abzis, oprînd în com. Cins.

Deputatul Ighiului. Măne se va face alegerea de deputat la Ighi. Cu zile înainte ziarele unguresci scriau, că abzicînd *Reiner, Werner Gyula* va fi ales cu unanimitate, de ore ce Români nu vor pune candidat.

Frumosă acuzițiune. Dl avocat *Dr. Ioan Mihai* din Orăștie a cumpărat cu 120 mi cor. moșia br. Szentkereszty, situată în comunele Bîntînți și Băcăinți. Să-o stăpănescă cu bine!

Parochieni harnici. Ni-se scrie, că credincioșii noștri din Fărău, distr. M.-Ujóra, deși de abia 70 familii, au dat dovadă de multă harnicie, ridicînd frumoase case parochiale, în valoare de peste 4000 cor. Casele parochiale s'au zidit sub îngrijirea preotului din Crăciunelul-sup. *Basiliu Călugăr.* Multe merite și-au cîștigat harnicul preot *Teodor Sas,* și credincioșii: *Gregoriu Indreiu, Aug. Neamț, Nic. Lipazan, Vas. Gatea și Nic. Bota,* cari cu inimă caldă au conlucrat din răspuțeri, cu cuvîntul și cu faptă, la îndeplinirea acestui lucru. De asemenea se amintesc dl *Bedö Samuel,* care a dărui 2000 cărămizi și materialul de ars, și judele comunal *Pădurean Gligor.* Sfințirea caselor s'au făcut la 21 Nov. 1901. servind preoții *Teodor Sas, Fărău, George Micu, Alecuș, Basiliu Călugăr, Crăciunel și Emil German, Turdas.*

Ziaristic. „*Drapelul*” anunță, că de la 1 Ian. va aparé de trei ori pe săptămîna, cu același preț de abonament. — „*Bunul Econom*”, va fi redactat pe viitor de învățătorul *Ioan Flegler,* trecînd vechiul redactor la „*Libertatea*”. — „*Vulturul*” singurii nostru ziar umoristic a început a aparé de la anul nou cu ilustrații colorate și cu un cuprins mai bogat și mai ales.

Anunț literar. (În atențiunea domnilor editori de cărți literare). Am o colecțiune de vre-o 70 *Povești* (hasme) scrise de ia popor și neavînd mijloce sa le pot tipări însu-mi. caut pentru el editor. Spre orientarea celor interesanți însemn, că în acăsta colecțiune nu ocur povestile tipărite în volumul „*Povești Ardelenesce*” (la librăria N. I. Ciureu în Brașov) nici în „*Povești populare*” (edate și premiate de Asociațiunea Transilvană pentru literatura română). Sînt acăca manuscrise prospete și mult de am publicat unele din ele prin foile ziarelor noastre. Tot spre orientarea celor interesați notez, că acăsta colecțiune a fost cecită, la însărcinarea On. Academiei Române, de membrul acelei Academii dl S. Fl. Marian, după cum pôte vedea, cine va voi să cetască *Analele Academiei Române, Seria II, Tom. XVI pag. 272—273,* unde se zice: „Onoratul nostru coleg *S. Florian Marian* vine în al treilea loc să dea urmare sarcinei puse D-sale, ca una din persoanele cele mai competente, de a se pronunța asupra meritului *poveștilor* adunate de dl *L. Pop Reteganul.* Conținutul referatului colegului nostru, căruia Secțiunea II aduce mulțumirile ei, la locul unde se obsevă, că poveștile în chestiune sînt „*simply scrise*”, de și alt fel *prețios* și demne de a fi publicate, dă nasceri unei discuțiuni, în care dl *B. P. Hașdău* amintesc, că colecțiunea dlui Pop Reteganul, care a publicat deja 5 fascioare de basme, este mai interesantă din punct de vedere folkloristic, tocmai pentru că la Pop Reteganul individualitatea lui nu jocă nici un rol, fiind că la dînsul nu ni se înfătoșeză producțiunii proprii ca în poveștile lui Créngă, nici nu transpiră la el orășanul, ca în acelea ale lui Ispirescu; pentru că nu se asemănă nici cu acelea ale lui Fundescu Sbiera ș. a. Lipsite de adansul ori cărei podobe, poveștile dlui Pop Reteganul ne oglindesc poporul dintr'o localitate cu toate proprietățile lui de obiceiuri și grai. Dl Hașdău emite părerea, că atunci când se vor publica, poveștile dlui Pop Reteganul trebuiesc lăstate în intrăga lor simplitate, așa pe cum ele ni se ofere.

— Secțiunea, în sensul conelususului raportului, propune, să se acorde ca și de altă dată un ajutor de L. 500 dlui Pop Reteganul ér manuscrisele să rămână Academiei, ca să le pótă publica la prima ocașiune când se va dispune de fonduri.” Aceste manuscrise de povești înse — nu mult după închiderea sesiunilor Academiei Române din 1894 — le-am reprimi cu observarea că: „neavînd Academia mijloce să le pótă tipări, manuscrisele să restituie.” Veți bine, nici cele 500 lei propuși a mi-se da nu au avut de unde mi-i da — că atunci tipăream eu barém! o parte din ele — și ast fel stău manuscrisele până azi netipărite, ba chiar înmulțite, că atunci aveam numai 45 de povești, azi am 72. Rog deci pe acăsta cale, pe cei ce se interesază de ast fel de lucrări și ar fi dispuși a eda acest volum de povești, să se adreseze la subsemnatul, ca să statorim condițiile. Reteag (Retteg, Transilvania) *Ioan Pop Reteganul.*

Petrececi. Senatul scolastic din Petromani aranjază la 8 Ian. n. un concert în favorul elevilor sêraci de la școlă. — La 9 crt. tinerimea română din Făgăraș va da un concert în favorul școlilor române de acolo.

Necrolog. † *Gregoriu Pap de Băsești,* paroch și protopop onorar, decorat cu crucea de aur, fost deputat dietal, asesor consistorial, a repausat în Băsești la 26 Dec. 1901. în etate de 86 ani.

În veci amintirea lui!

P A R T E L I T E R A R Ă .

TREI CRAI.

Era pe timpul domniei lui Irod, carele stăpînia Ierusalimul și Iudea în numele împăratului roman August.

Într-o sară de iarnă treceau în pași obosiți, de alungul țărmurilor stîng al Mării Morte două cete ciudate.

În fruntea cetei, carea venia dinspre nord, mergea o mulțime de cântăreți barbari cu flaute și cimbale resunătoare.

Pe un cal îmbrăcat într-o panceră de oțel ședea un om înalt și puternic — era craiul — încunjurat de luptători; fețe galbene, dure și sêlbaticе, cu bărbi negre ca smola, pèrul capului purtându-l împletit.

Fața craiului era și mai înspălmântătoare ca fețele celorlalți luptători, ochii lui adânci și negri i-ți însuflă grôza unei domnii sêlbaticе. Mustața-i atîrnă pe față în jos. Coiful lui din oțel scilpicios, ridicat peste o pădure de sulite, băltașe, lănci și buzdugane, — cari cu flacăra roșie a făclielor, ce le lumina calea, păreau scaldate în sînge —, era în scilpeala-i sêlbatică asemenea unei Dumnezăiri pedepsitoare.

În urmă veniau rînduri de catări încărcați cu lucruri scampe.

Puternicul craiul sta înturnat spre dreapta cu ochii ridicați spre cer. Adâncit privia cu ochii schinteitori o stea aurie, care se ridica dinspre apus încet, singuratică.

A doua ceta, isvorită din pustia Arabiei, era și mai ciudată. Selavii la lumina faclelor conduceau elefanți îmbrăcați în covore brodate cu aur. Pe elefanți ședea bărbați cu fețe blânde, învăliși în haine de aur, preserate cu pietri scumpe; bêtîrîni, a căror barbă ajungeau până în brâu și cari purtau mantale de ermelin, pe cari trêmura în scilpicială de sôre, diamante; copii de nobili, din a căror citere cu strune de aur, picura încet și blând acorduri induioșitoare; asceți cu fețe vestețite și cu ochii stînși, cari cântau cu voce slabă psalmi ori murmurau monoton rugăcîini.

În mijlocul cetei, unde cântările erau mai insufletitoare, unde rugăcîinile erau zise mai cu foc, mergea un elefant alb și puternic, purtând pe spatule lui un turn de fildeș, pe care ședea un hârbat tînăr de o frumșetă uimitoare. Umerii lui erau învăliși cu o manta de ermelin, fruntea îi era încunjurată de o cunună de rubine. Frumosul domnitor, pe lângă totă tineretă și puterea, totuși se părè obosit de môrte. Și toți se mișcau fericiți mai departe, duși de puterea rugăcîinilor pii și sînte și visând un sôre strălucitor.

Tînêrul craiul urmăria cu o privire plină de gingășie o stea aurie.

Cetele fantastice erau aprôpe una de alta. S'a u oprit. S'a u trimis soli. Și fie care ditre crai era surprins de vesteile ce soli aduceau.

Într'un cort de purpură, în jurul unui foc, ședea cei doi regi, povestindu-și după un ceas — ce i-a adus la țermurea tristă a Mării Morte.

„E u sînt cel mai nefericit domnitor din lume, zise craiul, carele venise dinspre miază-noapte. Împèratia mea e așa de mare, că acolo unde sôrele apune, nu-i cunosc

hotarele. Am țări, în cari florile nu se vestețesc și pomele nu se gată, dar am și șesuri pustii, că gîndul la ele numai te înspălmîntă. Și munți am de pe cari nu se topește zapada nici o dată, și vîrful cărora picior de om nu l'a călcat. În mijlocul împèratiei mele am un câmp estins, pururea acoperit cu negură, care e locuința zinelor și a ielelor. Și am și rîuri multe și mari. Ași putè să fii fericit. Pe mine m e numese fiul cerului; înaintașii mei toți au fost fi cerului. Numele meu este Gașpar. Din nefericire fiul nu-și recunosc pe tatăl s e u. Sînt singurul preot al unui Dumnezeu necunoscut. Poporul meu nebu se îndestulesce cu nisee Dumnezei neputincioși și de ris. Sînt puternic, ostașii mei, sute de mil, îmi pot da ori cînd liniseea țării, au-mi pot da inuse liniseea inimii. — Am chemat la mine pe toți vrăjitorii și pe cei ce sciau ceti în stele. Rêspunsurile lor nu m'au linisicit, și am poruncit să-i omore pe toți. — Într'un târziu veni la mine un vrăjitor de o sută de ani, orb, și îmi zise:

„Craiule, tu, care domnesei lumea, incalecă spre miază-zi-apus. Ți se va arăta o stea. Mergi după steaua ac e sta, până ți-i pierde curajul. Într'o nôpte ac e sta minuată va sta pe loc luminând cu trei raze leagănu lui Dumnezeu. Dacă acest Dumnezeu va primi închinările tale, să fii mîngăiat și nespuse de fericit!

Am trecut prin multe țări, și în fie care nôpte mi-am ridicat ochii mei spre steaua conducătoare. — Aprôpe doi ani sînt de cînd vi u intruna, me sînt sdrobotit și dorul meu cel mai ferbinte e ca demineta să pot afla pe micul Dumnezeu.“

A vorbit apoi craiul cu fața albă, zicînd:

„Fratele meu, e u sînt mai nefericit ca tine. E u Melchior, stăpănu lui Indiilor, domn peste o împèratie în care tôte comorile și scumpiile lumii se află. E u și cei alaltî crai și voveozi peste cari domnesc, și poporul tot ne închinăm la mii de Dumnezei — neputincioși ca și noi. Am o preoțime numerosă, nesciutore, îngâmfată, ce durere pentru alții nu are, nrând mila și desprețuind sêracii. Preoțimea se rôgă zi și nôpte dar numai pentru mîntuirea ei. — Aducem sacrificiu zeilor nostri, dar sacrificiul de ômeu, femei tinere frumoșe ca diminețile de vara, Dumnezei nostri nu cunosc alt ceva afară de môrte. Iubesc numai môrtea și dau numai môrte. Viitorul nostru e un somn fără credință, fără speranță, fără iubire. E u am pârăsit de mult ac e sta credință a morții și a mormîntului. — Odată un bêtîrîn învățat, care a venit din spre apus mi-a zis:

„Dumnezeul bunătăților se va nasce nu peste mult la granițele Asiei. Melchior, crai puternic, pl e că spre miază-noapte-apus alegînd calea ce duce dealungul mării persice. . . O stea te va conduce și steaua ac e sta va luci deasupra locuinței Dumnezeului, și dac a acest Dumnezeu te va binecuvînta tu și poporul t e u vei fi mîngăiat.“

În zorile zilei au plecat amîndoi regi mai departe. Melchior asculta cîntecule visînd. — Gașpar demăndă să i-se cante întunecosa Saga, cîntecul bunicului s e u, cel mai preamărit fi u al cerului căruia, inse tătarii i-au scos ochii și i-au tăiat limba. —

Din depărtare se vedè venind un negru, ce ședea încolăcit pe o cămilă. — Trupul s e u era sârăcut îmbrăcat, capul îi era acoperit cu un turban simplu și în mîni ține o țeve. Cămila de fôme și sete părea de tot sdrobotită. —

„Un sclav ce fuge“ zise Gașpar. „Dobitocul s e u inse nu-l va putè purta multă vreme. Dacă voesci fratele meu, e o bună ocașune de a-ți putè dovedi istețimea călailor mei.“

Cu o frică amestecată cu dispreț privi Melchior la fiul cerului.

„Nu, pe acest nefericit îl i-au sub scutul meu“ zise Melchior. „Pôte e un copil al țarei ac e sta și ne va putè arăta calea.“

Negrul erupse într'un strigăt puternic, era un strigăt de bucurie. O mîna și-o puse pe inimă cu ceealaltă își ridică turbanul, salutând steaua ce strălucea singuratică pe cer.

Melchior îl pofti să vină aprôpe.

„Cine ești tu? — De unde vii? Unde te duci? întrebă craiul cu fața albă!

„E u sum Baltasar, domnu lui s e mîntiilor negre, craiul Africei. E u vi u din lumea nefericirei, merg acolo unde me chiamă steaua. E u duc pruncu lui dumnezeesc, pe care steaua îl luminează, durerea popôrelor negre.“

Și a început Baltazar a povesti despre nefericirile popôrelor sale; despre pustiile fără margini, unde iarba nu cresce și apa nu isvoresce; despre fômete și despre lipsuri multe-multe.

„Și tôte ac e sta, zise craiul negru, le-am răbda, că suntem dedați a răbda și a ne bate cu tôte relele, ce vin asupra noastră, dac a am putea afla o schintee de speranță în tôte ac e sta ale nostre suferințe. La noi bêtîrînu lui gârbovit de ani e tot așa de nesciutor ca și copilu lui sugetor. Lumina am vrea noi; și și ac e sta Dumnezei nostri nu ne-o pot da, că ei sînt mic și neputincioși, că noi avem de Dumnezei furnic, șerpi, șopârle. Noi sîntem cu mult mai nesciutori, ca se putem afla Dumnezei mai bun. Un vrăjitor inse într'o zi mi-a zis:

„Baltazar, crai u al Africei, celei cu sôre ferbinte, incalecă cătră Asia. Cînd vei ajunge la o mare albastră ca cerul, ți se va arăta o stea minuată, cătră miază-noapte. Mergi după steaua ac e sta. Într'o nôpte steaua se va opri asupra casei, unde s'a născut adevêratu lui Dumnezeu. Rôgă-te acestu lui Dumnezeu și durerile popôrelor tale se vor alina.“

În pace și bună înțelegere mergeau cei trei crai cătră Ierusalim, că acolo aușiau, că vor afla veste despre noul născut Dumnezeu. — Cât de mare le-a fost spaima și mirarea inse cînd, înainte de a intra în Ierusalim a dispărut de pe cer steaua!

„Iată filosofii de la răsărit au venit în Ierusalim, zicînd: unde este împèratu lui iudovilor, cela ce s'a născut, că am vedut steaua lui la răsărit și am venit să ne închinăm lui. Și auzînd Irod împèratu s'a turburat fôrte și tot Ierusalimul cu d e nsul. Și adunând pe toți archireii și cărturarii poporului a întrebat: unde este să se nască Christos? E r a ei au zis lui: în Viffaimul Judei, că acolo este scris de prorocul.

„Și a chemat Irod pe ascuns pe crai și a întrebat de vremea cînd li-s'a ar e tat steaua

și le-a zis lor: mergeți și întrebați cu de a dinsul de prunc, și dacă veți afla, să-mi faceți scire; ca să viu și eu să me închin Lui.”

Abia așezit din Ierusalim craii și li s'a și arătat pe cer steaua. Și ei vedându-o s'a bucurat cu bucurie mare foarte.

Și așezit pe o colină, la pôlele, căreia se întindea o vale frumoasă. În mijlocul văii, în hotarele Bethleemului, era un staul negrijit, ce sta în legătură cu o grotă de stînci. Staulul era în lumină ca ziua. Steaua s'a oprit de asupra staulului.

Musicele crailor au încetat. Nu se auzea de cât tonurile, ce se pierdeau în depărtări, amestecate cu suspine.

Craii urmați de sclavi duceau daruri scumpe. De o mână nevedută ușa a fost deschisă, și intrând în casă au aflat pruncul cu Maria, mama sa, și vedând s'a închinat Lui.”

În nisele iesle jôse umplute cu paie era dormind un copil, care strălucia ca sôrele și care era învălît în nisele scutece săracuțe, lângă prunc veghia în genunchi Maria, binecuvîntata fică a lui Ioachim. Cât de frumoasă era ea la privire, și blîndă și iubitoare ca îngerii! Frumoasă ca zorile era această mamă regină. De o latură a ieslelor, abia adormit, era s. Iosif grijitorul și crescătorul, fața lui arăta o inimă bună și curată ca sufletul său. De-a dreapta lângă iesle sta culcat un boi, de-a stînga un asin. Răsufierea animalelor încălzia pruncul.

„Și deschidându-și visteriile lor, aduș-au lui daruri: aur și tămâie și smirnă.”

Și a pus la picioarele pruncului Dumnezeu, visteriile sale Gașpar, apoi Melchior, și apoi veni Baltazar, craiul negru, care aruncându-se în genunchi la picioarele pruncului, rupse tubul, îl așeză lângă prunc, lua apoi, cu grijă în mâinile sale negre micuțul picior al pruncului, îl sărută plîngînd și zise: „Dumnezeule, mai alb de cât lumina. Nu am nimic ce să-ți aduc afară de lacrimile mele și iubirea mea. Aibi milă Dômne! Aibi milă de frații mei și de mine. Domnul meu și Dumnezeul meu! Dă-ne nouă iubirea ta și binecuvîntarea ta trimite-o peste noi!”

Într'aceea s'a deșteptat micuțul Christos. S'a deșteptat rîdînd. Privi cu drag la mamă sa și la cei trei crai, o privire în care era un cer de iubire. Și toți plîngînd au căzut în genunchi, siliți ca de o putere nevedută,

Pruncul Dumnezeu și-a ridicat mînuțele sale și brațele ca tră cer, ca tră Tatăl său ceresc. De-asupra îngerii cu aripele albe au început a cânta:

*Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu,
pe pămînt pace, între ômeni bună învoire.*

Vicus.

Sara de Crăciun.

*De bucurie-i plin tot satul
Acoperit de-a nopții ceață,
Și plină-i ulița de lume
Și plinu-i satul de viață!
Pe sub ferești resună tainic
Și trêmurat colinți frumoși:
Colindătorii 'n sara acêsta
„Nașterea Ta-o vestesc, Christóse”!
Prin căși, opaițul luminează
Aprins sub chipul Maicii sfinte,
Copiii-ascultă strînși la vatră
Colindile cu dulci cuvinte —*

*Bătrânii stau de sfat la masă
Din când în când golesc păharul...
E praznic mare și Românul,
Atunci își uită tot amarul.*

*Èr când sfîrșesc colindătorii
Cu plata gazda 'n prag le iêsă.
Și-apoi cu inima deschisă
Îi mai pofteste și în casă,
Închină un păhar ori două
Cum ști Românul să închine
La praznice-n frumoase vorbe
Dorind la casa 'ntrégă bine!*

*Și-apoi se duc . . . și èr resună
Colindile cu doioșie,
Copiii-adorm în așteptare
Ca alți colindători să vie,
Bătrânii încă-asteptă-o vreme,
Vezînd că nime nu sosește,
Se pun și ei să se odihnescă . . .
Èr satu 'ncet se liniștește!*

*Eă stau pierdut și dus cu gândul
Pe aripi de melancolie
La sara de crăciun, din dulcea
Și frageda-mi copilărie,
Când stam pe la ferești cu sora
Și ascultam colinți frumoși,
Èr tata ne spunea de îngerii
Și de-a Ta naștere Christóse! . . .*

*Simțesc o nesfîrșită jale . . .
Cu vuet vîntu-'n geamuri bate, —
Și casa 'ntrégă mă 'nșîbră
Cu-un aer de pustietate . . .
E sara de crăciun . . . și's singur
Între străini și 'n'am pe nime,
Și-i plîng pe cei mutați din lume,
Că plînsu-mi cade-așa de bine!!!*

Emil Sabo.

Venite ad me. . . .

— Gîndiri de Crăciun. —

Ninge. . . .

O ninsóre, care sémănă mai mult a plóie măruntă. Ômenii trec grăbiți, aprópe fie care duce câte un pachet. Și zimbesc — e zimbetul fericit al celui ce știe, că o să cauzeze bucurie altora. Póte nici nu esistă o fericire mai mare, de cât cugetul, că am înseninat pe o clipă fața gînditoare a iubiților nostri. O, cum ai vrea să fii atunci la geam, să vezi bucuria, revêrsîndu-se peste fața lor, dar ei să nu știe că tu ești acolo — să nu știe, căci atunci ar veni să-ți mulțămescă, și mulțămirile acelea strică tótă vraja fericirii tale de binefăcător necunoscut.

De câte ori cetesc în ziare dări de samă asupra contribuțiilor marinimóse, mă opresc fară să vrea la contribuții anonimi. Vêd acolo pe „x”, pe „y”, pe „cineva”, „un necunoscut”, „un creștin.” Și-mi bat capul: óre cine póte fi x, cine póte fi „necunoscutul”? Și x necunoscutul nu vrea să mi se descopere — o ecuațiune de grad mai înalt — și din negura ee îl învălue, îl aud zicîndu-mi: „Ce lipsă ai să me cunoști, prietine! Am făcut și eu puțin bine și cred că acest puțin ar dispărea cu totul, când aș trimbița lumii numele meu. Dacă e vorbă

să faci un bine, nu e nevoie să-ți faci și reclam.”

Dinaintea unei vitrine un băiat de vre-o șapte ani stă și se uită.

Un șal lung îl îmbrobodește grumazii, atîrnîndu-l de sub hăinuțe până la pămînt. Scapără din când în când din picioare pe asfaltul umed de nenă topită — și dacă aș avea auz mai fin, aș auzi de sigur, cum ciurue apa în micile lui ghetete stricate. Mănuțele îi sînt roșii de frig; le ține la gură, cercînd să le încălzească cu suflarea.

Și fața lui e așa de senină, el zimbește la vederea lumii strălucite de jucării: paiati și clovni mici, puști și săbii ce i-s'ar potrivii așa de bine, un cal de lemn, o păpușă cu pîrul de aur. . . .

Ce fericit e micul desmoștenit în fața jucăriilor, cari par a fi espuse numai pentru ca el să înțelegă, că nu le va avé nici odată.

Și vine mamă-sa, îl ia de mână și-l duce acasă.

— Mamă dragă, vine óre și la mine îngeru?

— Vine, dragu mami.

— Apoi . . . imi aduce calu acela frumos?

Și cum mamă-sa nu mai zice nimic, băiatul, cu precocitatea proprie nenorociților, începe a se împăca cu gîndul, că nici ea nu știe hotărît. Cine știe! La ei e așa de urit și de frig, ear îngerul póte nici nu intră de cât unde e frumos și e cald. . .

Înainte de adormire, vede încă odată strălucita lume de jucării. Adorme . . . și îngerii îl impresórá, îngrămădindu-l cu tot soiul de jucării: săbii și puști, paiati și cal de lemn și păpuși . . . păpuși cu pîrul de aur. . . .

Visézá micul meu pretin, nu cum-va să-ți tulbur fericirea înainte de revêrsatul zorilor!

Visézá, căci fericirea sêracilor e vis. . .

* * *

Mé oprese dinaintea columnei cu placate, Chiar din susul columnei e un placat cu litere mari, albastre:

Veniți la noi!

Veniți, copii sêraci!

Să vé dăm lapte și pâne!

Îmi notez strada și plec într'acolo.

Am cunoscut casa de departe, de pe învîlmásala ce era în prēja-mi. Mamele veniau cu copii în brațe. Și erau așa de multe, încât patru jandarmi călări veghiau asupra ordinei, nu cumva bieții flămândi să se calce unul pe altul, înainte de a fi ajuns măcar la o bucată de pâne.

Sacra fames! . . .

Băteți până la 7 ani, așezați la două mese lungi, mâncau. Cine știe, de câtă vreme n'aș mâncat așa de bine, bieții!

Fetele lor erau vesele . . . se bucurau micuții de lapte și de pâne . . . numai mamele stau palide la spatete lor, ici colo vedeai câte una ștergându-și ochii lacrimați.

În mijlocul salei un biet mititel plînge învîrtîndu-și palaria în mână Împlinise șapte ani și institutiția binefăcătoare era menită numai pentru băieții sub șapte ani.

O dómna frumoasă vine să-l mângăie.

— Mă rog, o zis că eu nu capêt.

Și dómna cea frumoasă rîde și dá poruncă:

— Dați-i și lui.

Numai în lumea calculului se măsoară totul cu centimetri și cu chila; în lumea iubirii nu sînt centimetri și nu sînt hotare stabilite de strimtele interese egoiste.

Ce frumoasă e această privelistă!

Ce frumos e din partea bogățiilor, că aruncă câte o firmitură pe sama acestor Lazari mititei, cărora soarta le-a rînduit a cunoaște miseria înainte de ce ar fi cunoscut viața!

Ce motiv pentru un pictor simbolist, care ar voi să eternizeze pe pânză miseria omenescă în miniatură.

Mă uit la capetele lor zglobite . . . și văd crescînd . . . mărindu-se . . . și din ce cresc, tot mai întunecate sînt colorile în care îi zăresc.

Cine garantează de viitorul acestor desmoșteniți, cari de mici sînt victimele miseriei și ale vîtiului?

Unde sînteți modele de virtute, și celebrități savante? Veniți și priviți-i pe acești nenorociți. Și spuneți apoi cu inimă liniștită dacă v'ați fi putut ridica la înălțimea, în care tronați astăzi, dacă n'ați fi avut un tată, care să vă povățuască, o mamă, care să vă mîngăie, o serie întregă de favoruri nemeritate.

Sau dacă credeți, că ați meritat favorurile cari v'ați ridicat în slavă; credeți-mi, că și dintre băieții nenorociți s'ar ridica mulți la trepta voastră de mărire — pôte și mai sus — dacă soarta nu le-ar denega favorurile, ce le-a împărțit cu atîta dărnicie pe sama voastră!

Ochii mi se opresc asupra iconei Mântuitorului, care privește zîmbind peste capetele copiilor binecuvîntându-i.

. . . De odată chipul Lui se desprinde din cadru . . . păsește senin în lumea Lui: sêracii și copii. Îi mîngăie și îi desmêrdă, êr mamele le șterge lacrimile, șoptindu-le vorbe neînțelese de pârtașii fericirii pămîntene:

„Ferițiți sînt cei ce plîng.“

Budapesta.

Simin.

TEAMĂ.

*Oă-i înghite sêraciu
Oei bogăți se plîng mereu,
Că-s uitați de Dumnezeu,
Și li-e neagră bucuria.*

*Eă cu sârăcia-s frate:
Trăim vecinic amîndoi,
Nu ne plîngem de nevoi,
Nici ni-e Dumnezeu departe.*

*Că-și perd grațiile tôte
Fetele se plîng mereu,
Că îmbătrînesc din greu
Și s'apropie de môrte.*

*Eă le-am spus, că nu îmi pasă:
Grații n'am și nu mă plîng,
Gînduri negre nu mă frîng,
Iar din „môrte“ farmec iasă.*

*M'au privit însprăncenate
Și mi-au zis, că sînt nebun:
Gîndurile să-mi adun
Să nu fiu de ris încalte.*

*Mergeți voi! Gărarea voastră
E bătută din destul
Am umblat-o și-s sătul.
Alta-i țînta'n viața noastră.*

*Multe sînt ce vin și sbôră
Mult n'astăptă într'un loc
Tîmereță, bunî, noroc
Is ursite ca să môră.*

*Eă de-acestea nu port samă!
Vin și trec cum țî-e dat. . . .
Dar de alta-s îngrijat
Sufletul să-l perd mi-e teamă.*

Alfius.

DE CRĂCIUN.

— Ceva despre pomul copiilor. —

Zina cea sfântă și mare, în care biserica creștină — pentru a mia-nouă-sute-una ôră — serbeză venirea în lume a „dumnezeescului Mântuitor“ — se apropie!

Cuvine-se ca în această sfântă și mare zi, tötă șuflarea creștinescă deosebit să se bucure și laude să aducă Domnului vieții, cîntînd ca odinioară corurile ingeresci: — „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace“!

Deosebit să se bucure și laude să aducă Tatălui, care s'a îndurat, ca „celor ce ședeau în laturea și în umbra morții“ să le rêsără „cel mai înainte de lucêfar născut,“ sôrele dreptății. Christos!

Mărire să cînte!

— „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace“, căci pace a adus Isus lumii, liniște și eternă pace!

„Tötă șuflarea creștinescă deosebit să se bucure“!

Cade-se deci, să se bucure și pruncii fiind și ei creștini, fiind și ei de aceia cari prin botez s'a înrolat în ôstea lui Christos, și cari prin nevinovăția lor is asemenea ingerilor.

Bucuria lor inse, țînînd samă de etatea lor, trêbue cauzată.

Factori din afară trêbue să influințeze asupra lor, ca să stîrbescă în ei simțăminte de acelea, cari din inimile adulților, isvorec în mod spontan.

Și ôre prin ce am puté cauza bucuria pruncilor, în ziua cea mare și sfîntă a născerii „pruncului Isus“ de cît prin: „pomul de crăciun.“

Pomul de crăciun, cum seim cu toții, nu e alt ceva, de cît un brad tîner, împodobit cu fel și fel de lucruri plăcute copiilor, ca: figurî de zachar, mere într'aurite, nucî într'aurite, turte, chipuri sfînte, luminițe aprinse etc. prin care părinții se îndatinéză a face surpriză și bucurie copiilor lor, cu ocasiunea sêrbătoarelor „Născerii.“

Êta povestea pomului pom de crăciun! Înaintea peșterii, în care s'a născut „Mântuitorul lumii“, creșcea: un finic, un oliv și un brad.

Finicul, zise olivului de lângă el:

— „Vin'o să ducem daruri și să ne închinăm și noi fiului Mariei“!

Bradul care era ceva mai departe, rugă pe finic să-l primescă și pe el în societatea lor.

— „Ce poți duce tu lui Isus? — rêspuase finicul în ton desprețuitor, — „căci afară de crengile cele ghimpôse n'ai nimic“!

Bradul, vîzîndu-se desprețuit, începu să plîngă așa de dureros, încât un inger auzîndu-l veni la el să-l mîngăe.

— „Dute! — zise ingerul cîtră brad, după ce îi împodobi crengile cu cei mai strălucitori luceaferi. — dute acum și te închină Fiului omenesc“!

Finicul depuse în semn de omaj una dintre cele mai verzi și mai frumoșe ale sale ramuri, zicînd: „Ție-ți închin ce am mai frumos, primesce-o ca un semn de laudă din partea mea“!

Olivul lăsă să picure în peșteră sucule sêu cel bine mirositoriu, zicînd: „mirosul suculei meă să se înalțe pînă la tine fiule a lui Dumnezeu, și spre mărirea numelui tîu, să rêsbindescă miros.“

Într'aceea micul Isus deșteptîndu-se plin de bucurie și-a întins mîniile spre bradul cel strălucitor.

Bradul și-a pierdut mințile de bucurie, dar totuși nu s'a uita peste umêr la conșoții sêi — cari stăteau la o parte nebăgați în samă de Isus — el a aruncat și asupra lor raze din strălucitori sêi luceferi.

Bradul zise cu adîncă umilință: „Cum mă voi apropia de Tine, care strălucești mai tare de cît sôrele și ești mai pe sus de tôte“!

Un inger se apropie de brad și îi zise:

— „Arbore modest, êtă recompensa ta:“

„Plutînd în o așa mare de lumină, vei vesti lumii: „născerea lui Isus“!

„Bucuria ce ai făcut'o „fiului Mariei“, o vei face și pruncilor celor bunî, în fie care sară de crăciun; êr părinților le vei aduce aminte de plăcerile copilării lor“! *Aceasta e misiunea ta, acêsti e recompensa ta!*

Cristos se născu măriți-l, Cristos din ceriuri întîmpinați-l . . . Cîntați Domnului tot pămîntul. . . .

Blaș.

Iul. Aldica.

PRIBEGIE.

*Vecinic călător e rîul!
Și copacii, ce ca brăul
Îl încing, își cern într'una
Frunza, una câte una.
El nepăsător și rece,
N'are grije, — trece trece . . .
Tot doinînd în lungă-i cale
Doina pribegiet sale. . . .*

*Dar un hohot lung rêsundă,
Rîd arinit, mândra lundă
Rîde și ea — rîd ca dracii.
— Stavilă t-au pus copacii
Rîlului, vrînd joc să-și bată
De mândria lui . . . De-odată
El tresare de mînie
Vêqînd taxul, cu furie
Se aruncă în spre maluri
Face un sêmn. — Popor de valuri
Se ridică, — ca o ôste
Se așeză — bat în còste,
Bat cu tact, dar bat într'una.*

*Iazul geme ca furtuna
Căci prin şirurile sale
Şi-a făcut duşmanul cale.*

*„Căci nu ştiu ce-î rostul lumii
„Ştiu să râdă ca nebunii!
„Ride-ţi voi, ce-mi pasă mie?
„Risul vostru-î nebunie!
„Eu mereu pe-aceiaşi cale
„Trec cântând doina-mi de jale!”*

*Liniştit şi pacinic râul
Curge într-una. Argintiul
Păr de valuri, miş de stele
Îl desmărdă. Numai ele
Ştiu durerea ce-î frământă
Şi-nţeleg doina ce-o cântă
Tot mereu în lungă-i cale
— Doina pribegiet sale! —*

St. V. Velţan.

Originea schismei la Români.

Conferenţă ținută în 3 Dec. 1901 de C. Auner, directorul studiilor în seminarul catolic din Bucureşti, cu ocazia unei academii, date în onoarea şi la onomastica Escelenţei Sale Msrelui Xaveriū de Hornstein, Arhiepiscop latin de Bucureşti.

Până nu de mult, a fost o adevărată enigmă, în ce mod cădută Români în schisma orientală. Nu părea să fi fost pentru aceea de nevoe, ca ei să se desfacă de Roma în mod formal, sau chiar să scornescă un diferend dogmatic, după cum s'a întâmplat la Constantinopole. Pentru a aplica schisma între Români, era destul a arăta, că ei, ca şi alte popore, au fost traşi în desbinare din cauza dependenţei lor ore-care de patriarhul bizantin şi din cauza ritului lor grecesc. Dar şi aceste dispoziţiuni se lovira de felurite dificultăţi, mai ales cu progresul cercetărilor istorice române. Ast fel se găsi, că Muntenia s'a supus patriarhului grecesc de abia în mijlocul sec. al 14-lea, ér Moldova în al 15-lea. Cu acest rezultat se potrivesc conclusiunile episcopului *Ghenadie Enicénu*, care dovedesce în opera sa despre creştinismul în Dacia, că România depindea de la început de patriarhul roman, şi nici de cum de cel grecesc.

Dacă este inse ast fel, dacă în adevăr ţările române s'au alipit de patriarhia bizantină de abia în secolii 14 şi 15, atunci cum de vine, că întâmpinăm pe Români cu mult mai de vreme în schismă? Mai mult încă, *Xenopol* arată în a sa ist. a Românilor — cea mai mare şi cea mai bună, apărută până acum, — că la început se întrebuinta în biserica română limba latină, după cum era şi lucru firesc la o populaţiune cu desăvârşire romană şi romanisată. Români erau deci chiar de rit latin. Ei bine, această împrejurare face originea schismei aproape inexplicabilă.

Era rezervat cercetărilor istorice moderne, să arunce lumină peste această enigmă, şi scopul acestei conferenţe este, de a expune rezultatele obţinute. Mai întâiu se va da o imagine despre situaţiunea ţărilor şi a popórelor în cauză pe vremea, când s'a pus germenul schismei. Apoi se va istorisi chiar acest eveniment regretabil. În fine se vor menţiona, în trăsături generale, oscilaţiunile ţărilor române între Roma şi Bizanţ, până la

confirmarea definitivă în schismă. Este încă de observat, că expunerile următoare sînt lucrare mai cu samă, după cercetările profesorilor universitari din Bucureşti şi Iaşi. dnii *Xenopol*, *Onciul* şi *Iorga*.

I.

Germenul schismei Românilor s'a pus la începutul sec. al 7-lea. Pe atunci situaţiunea în aceste regiuni era următoarea:

Teritoriul enorm între Alpii răsăriteni şi Don, şi între Dunăre până aproape de Marea Baltică, era sub stăpânirea Avarilor, un popor înrudit cu Hunii, cari îşi aveau centrul politic în Panonia. Popórele, ce le erau supuse, gemeau adânc sub dinşii, căci erau silite la serviciu militar pentru necurmatele năvăliri avare, aveau să plătescă hiruri grele şi-şi vedeau adesea familia desonorată. Totuşi Avarii aveau nevoe de supuşii lor pentru agricultură, la care ei înşi-şi nu se dedeau de loc; pe de altă parte imperiul lor era prea vast şi neorinduit, pentru ca cine-va să nu fie putut trăi sub stăpânirea lor. Dintre aceşti supuşii ai lor ne interesază mai ales Români.

Se pôte vorbi acum despre Români, dându-le acest nume. Vechii coloniştii romani, aduşi de *Traian* în Dacia, pe atunci ţara cea mai auriferă, se amestecaseră de mai bine de un secol cu Slavii, şi trecuseră ast fel prin acelaşi proces de generaţiune, ca fraţii lor prin amestecul cu germani. Ast fel, din contopirea de Romani şi Slavi, se formă aici în Dacia poporul român, a cărui gramatică este cu totul latină, dar al cărui tezaur lexical conţine multe rădăcini slave.

La începutul veacului al 7-lea, aceşti Romani de abia formaţi, locuiau în munţii Daciei, adică în Transilvania, şi probabil se răspândiseră şi prin văile învecinate, de ore ce trebuiau să lucreze pămîntul pentru aprovizionarea Avarilor. Români, cari nu părăsiseră Dacia din timpul lui *Traian*, pentru cuvîntul simplu, că erau aici mai siguri, ca aiurea, au fost de pe înălţimea Carpaţilor spectatorii unui schimb de popore în şesul dunăren.

De o jumătate de secol încóce se revărsau Slavii valuri, valuri, sub ochii Avarilor, peste România de astăzi. Sub domnia nemernicului împărat bizantin *Foca* (602—10), aceşti Slavi trecură grămadă peste Dunăre şi se aşedară în ţinuturile dintre Marea Negră şi cea Adriatică. Populaţiunea romană de acolo se găsi atât de strîmtorată prin această năvălire, în cât parte urcară munţii Macedoniei şi a Greciei nordice, parte se refugiă la fraţii lor din nordul Dunării. Acest schimb de locuinţă între Slavi şi Romani avu mai multe efecte însemnate: El esplică milionul Macedo-Românilor de astăzi; el spori şi întări elementul roman în România de astăzi, în Transilvania şi în ţinuturile marginase până la Tisa; el a fost lovitura de mörte pentru caracterul latin al imperiului roman din răsărit, care de acum încolo deveni grecesc, fiind că nu mai conţinea populaţiunea romană; inse efectul principal pentru tema tractată este acela al convertirii Românilor din Dacia la creştinism.

Chiar Romani emigraţi din drepta Dunării sînt acel factor, care la începutul sec. al 7-lea, în era conversiunilor sub Grigore cel Mare, a pricinuit creştinisarea mai numărósă a locuitorilor ţărilor românesce. La acest re-

sultat al cercetărilor istorice moderne trebuie să ne ținem, cu tóte că mai ales scriitorii rusesce pretind, că convertirea Românilor se datoresce Bulgarilor slavisaţi. În contra acestei păreri vorbesce momentul decisiv, că expresiunile religiose fundamentale din limba română sînt tóte de origine latină, pe câtă vreme cele slavone sînt de un caracter secundar, şi au sinonimul lor latin sau însemnăz datine introduse în biserică mai târziu. Prin urmare, evangelia a fost predicată Românilor în limba latină, deci de către Romani. De ore ce inse acesta nu s'a întimplat de sigur înainte sec. al 4-lea, şi de ore ce îmbelsugatele sorginţi istorice posteriore nu cunosc pe un apostol propriu zis al Românilor, trebuie să admitem, că număróşi eroi creştini dintre Romani de dincolo de Dunăre au predicat Românilor evangelia, cu atât mai virtos, cu cât Iliricul şi Mesia erau deja în sec. al 5-lea două din cele mai înfloritoare provincii bisericesci. De sigur, numele lui Christos a resunat şi mai de vreme în Dacia, şi prinşonierii Avarilor vor fi răspândit religia creştină între Romani, tocmai ast fel ca şi odinórá prinşonierii Goţilor între Goţi. Dar conversiunea întregului popor român anevoc se pôte esplica fără de influenţa hotărîtoare a Românilor emigraţi.

Din nefericire, tinera Biserică trebuie să primescă chiar atunci deja germenul schismei, după cum se va arăta în dată.

II.

Pe când tóte se aflau în starea expusă, Avarii porniră în anul 626 spre Constantinopole, pe care o asediau. De odată, din motive necunoscute, ei ridicară asediul şi se întórseră în ţara lor. Această slăbiciune a lor fu semnalul unei rescóle generale a supuşilor lor. Toţi se desfăcură de dinşii, ast fel şi Romani creştini şi Bulgarii.

Bulgarii, un neam înrudit cu Avarii, locuiau pe atunci în Basarabia, şi avură rolul principal în această insurecţiune; ei conduseră şi revolta Românilor. Ducele lor *Cubrat* căută şi găsi în împăratul bizantin un aliat, şi obţinu de la acesta, pe lângă titlul unui patriciu, şi România de astăzi şi Transilvania cu feud nominal. Prin asemenea formalităţi deşerte cătau împăraţii să păstreze o umbră de suveranitate pe ţara cucerită de *Traian*; ei o daseră cu feud Visigoţilor, mai în urmă Gepizilor, şi acum o dederă Bulgarilor. Dar prin această donaţiune ţările românesce deveniră şi rămaseră o parte integrantă a imperiului bulgar, şi când Bulgarii cu un secol şi jumătate mai în urmă, în timpul lui Carol cel Mare, cuceriră de la Avarii decimaţi şi restul ţinuturilor până la Tisa locuite de Romani, atunci tot ce vorbea românesce era dominaţiune bulgară. De acum încolo sörtea ţărilor române este strîns legată de sörtea Bulgariei. Cine bănuia atunci, că în această dominaţiune zăcea şi germenul schismei slavone a Românilor, şi prin urmare amorţirea politică şi culturală a fiilor Romei?

Înse puterea Bulgarilor nu trebuia să se mărginescă numai la Dacia. În anul 679 o órdă a lor sub *Asparuch* trecu peste Dunăre şi ocupă definitiv Bulgaria de astăzi. Locuitorii slavi de acolo salutară în veneticii Bulgari pe mântuitorii lor de sub jugul grecesc şi, cu tóte că erau incomparabil mai număróşi, se supuseră de bună voe energicilor barbari. Dar tocmai fiind că Bulgarii erau puşini la

număr, ei dispărură cu desevârșire în sinul Slavilor, se slavisară cu totul, și nu lăsară țării de cât numele lor. Interesul slavismului va fi de aici încolo interesul Bulgarilor. Împăratul bizantin recunoscă faptul împlinit, dărui Bulgarilor cu feud țara de ei ocupată și-i proclamă drept aliați. Această înse nu împedecă, ca prietinia să se strice în curând, și istoria antică a Bulgarilor nu este alt ceva de cât descrierea unui război necurmat, prin care imperiul lor crescă din ce în ce mai mult în teritoriu și putere.

Bulgarii înse voiau să-și și guverneze țara, și anume în orî ce privință, fie politică, fie religioasă. Ast fel aflăm puțin după aceea mai pe toate popoarele supuse lor sub voievođi sau regi bulgari. Cu atât mai virtos puteau să domineze și peste afacerile religioase. Un exemplu al acestei ingerențe ni-l dă următorul fapt: În anul 802 Bulgarii năvăliră în Tracia și aduseră de acolo o mulțime de prizonieri, între cari episcopi și preoți. Spre mai multă siguranță, captivii fură trecuți peste Dunăre în România, și se vede că ei vor fi terminat opera creștinisării în această țară, căci din cauza proselitismului lor izbucni în curând o mare persecuție a creștinilor, în care autoerații bulgari omoriră 4 episcopi și 374 de creștini. Dar intoleranța și silnicia religioasă își ajunse culmea după convertirea Bulgarilor la creștinism.

Nu se ține de tema noastră a descrie această convertire. Este destul a menționa, că principele Bulgarilor *Boris* s'a botezat în 861 la Constantinople, și întors de acolo cu o mulțime de popi grecesci, a început să propage cu sila creștinismul în poporul său. Cinc se opunea, era omorît. Aceste năzuințe aflară înse o piedecă în ambiția lui *Boris*, care cerea de la Constantinople pentru ținera sa Biserica, un patriarh. De ore ce Bizantinii nici nu voiau, nici nu puteau să-i de un patriarh. *Boris* se adresă furios la Roma. Papa *Nicolae II.* respunse evasiv, dar trimise în dată doi episcopi și mai mulți preoți în Bulgaria, cari introduseră imediat ritul latin, continuând în aceeași vreme opera creștinisării. Din nenorocirea cea mai fatală pentru Români, încăpăținarea lui *Boris* zădărnici totul. El ceru cu insistență de la Roma, să i se lase ca arhiepiscop *Formosus*, viitoriul papă; acest bărbat era indispensabil la Roma, și de aceea nu i se putu acorda. Atunci principele bulgar goni clerul latin din țară, și se adresă către al 8-lea sobor ecumenic din Constantinople (870) spre regularea situațiunii sale bisericesci. Soborul, compus în majoritate de Greci, adjudecă Bulgaria patriarhiei bizantine, și acesta se grăbi a trimite un arhiepiscop grecesc cu un cler numeros. Nu trecură înse 15 ani și lucrurile luară o față cu totul neașteptată.

În acest timp murise în Moravia s. *Metodiū*, care introdusese acolo liturgia slavonă. Opoziția, ce o suferise el din partea clerului latin, ajunse la culme după morțea sa. În sfârșit limba slavonă se desființă în Moravia, ér discipulii s. *Metodiū* fură nevoiți să fugă de acolo. Unde ar fi putut ei merge de cât în centrul slavismului, în Bulgaria? Aici fură primiți cu brațele deschise și în curând se introduse liturgia slavonă în tot cuprinsul țării bulgaresci. Românii, cari firesce nu voiau să scie nimic despre o limbă, ce nu înțelegeau, fură siliți cu forță să o primescă în biserică. Cărțile latine se arseră și un edict princiar ordonă să se taie limba

orî cărui preot, care ar mai ceti latinesce. Și pentru ca nu cum va să se ivescă o reacțiune, Bulgarii nu deteră nici odată Românilor vre un episcop propriu.

Prin aceste măsuri schisma era împlinită. Puși sub patriarhia bizantină, Românii trebuiau să fie trași în schismă, care numai după aparență se înlăturase prin al 8-lea sobor ecumenic. Având în Biserica liturgia slavonă, Românii nu mai aveau nici un punct de contact cu occidentul. Ast fel fiind, toate încercările ulterioare, pentru a se reduce fii Romei către marea sa mamă, au rămas în cea mai mare parte sterile, după cum se va vedé din cele următoare.

III.

Era lesne de prevédut, că Bulgarii vor fi îndreptați din nou către Roma de ambiția lor. În adevăr, *Simeon*, fiul lui *Boris*, după ce adusese țara lui la cea mai mare a ei întindere, voia să pörte coróna imperială. Pe acesta trebuia înse să o cêră de la s. Scaun. Pe atunci, cam în 895, ședea pe scaunul s. Petru papa *Formosus*, același, care fusese cu 30 de ani mai înainte în Bulgaria. El se grăbi de trimise lui *Simeon* coróna imperială, recunoscând în același timp pe arhiepiscopul bulgaresc de primat al Bulgariei și unind Biserica lui cu cea romană. Dar această uniune nu avea nici 30 de ani, căci *Petru*, fratele și succesorul lui *Simeon*, luă de soție o principesă bizantină și cădu cu totul sub influința grecescă. Curtea din Constantinople îl recunoscă bucuros de împărat, ba chiar și pe primatele din Ohrida de patriarh, pe semne sub titlul de Prima Justiniana, ale cărei rămășițe se află în imperiul bulgar. Cu toate aceste învoeli, ura cea veche nu se stinse și ultimul țar *Samuil* espiră pe ruinele țării sale, sub loviturile împăratului bizantin *Vasile Bulgaroctonul*, în a. 1018.

Desființarea imperiului bulgar nu schimbă întru nimic raporturile bisericesci ale țării române. Împăratul *Vasile* recunoscă primatul bulgaresc din Ohrida și-i lăsă jurisdicțiunea sa și asupra Românilor, cari încă nu aveau un episcop propriu. Prin recunoscerea Bisericii bulgaresci cu liturgia ei slavonă, țările române erau legate de ea cu atât mai virtos, cu cât se ocărnuiau mai exclusiv numai de către principii bulgari. Este învederat, că aceste dinastii veghiau cu gelosie asupra unității lor slavone din resputeri, și că pâneau numai un moment priincios pentru a-și restabili imperiul de odinioară.

O asemenea ocaziune se presentă cu un secol și jumătate mai în urmă. Frații macedo-români *Asan* și *Petru*, ațitară în a. 1186 o mare rescólă în contra tirăniei grecesci, și cu ajutorul Românilor și al Cumanilor din stînga Dunării bătură pe Bizantinii în diferite rinduri. Puțin mai târziu aflăm în fruntea mișcării pe vestitul *Ionită*, care își organizează acum întinsa țară de pe ambele maluri dunărene și dobîndesce de la Papa în a. 1204 coróna imperială. Firesce, că prin acesta se restabili unirea, care înse nici de astă dată nu trebuia să dureze 30 de ani: Împăratul româno-bulgar *Ion Asan II.* se aliă în 1235 cu împăratul grec detronat *Vatatzes* împotriva noului imperiu latin din Constantinople, se însură cu o principesă bizantină și supusă érași biserica țării sale patriarhiei grecesci. Acesta fu înse ultima bătae de joc a nestatorniciei bulgaresci cu Biserica română. Deja cu 4 ani mai în urmă țările române fură

cotropite de cumplita năvălire tătară, și după ce fioroșii barbari le cutreeraseră, ele să găsiră independente de Bulgaria.

De acum încolo se încercă s. Scaun a combată schisma chiar în țările române, cu atât mai virtos, că se află aici în fine episcopi schismatici, probabil de pe timpul împăraților româno-bulgari. Trebuiau deci create în țară și episcopii catolice, în primul rînd pentru locuitorii catolici, apoi înse și pentru opera unirii.

Din vechime esista, probabil pe la Focșanii de astăzi o episcopie *Milcova*, fundată, se zice, de s. *Nicota* în sec. al 5-lea. Cătră sfârșitul vécului al 11-lea ea servia mai ales pentru Secuții așezați în țara Bârsei, dar în 1227 această episcopie primi titlul de: *episcopatus Cumanorum*, care însemna, că menirea ei de căpetenie avea să fie convertirea Cumanilor din țările române. După un ordin al s. Scaun din 1234, episcopul acestei eparhii trebuia să-și alegă un sufragane român. în scop de a lucra pentru unire. Și în orașul stăvechiu *Argeș*, o colonie arménă, aflăm în 1332 un episcop catolic, care de sigur nu este cel dintăiu. Apoi se mai amintesc și o episcopie de *Severin*. În fine s'a mai înființat de voevodul moldoven unit *Lațco* în 1372 o episcopie la *Seret* (azi în Bucovina). Mai multe episcopii catolice se află de asemenea și în țările transilvane între Români. Toate aceste instituțiuni nu avură o basă solidă și nu produsera ródé îndestulitoare. De aceea, când patriarhul Ohridei devenise o nulitate deseversită, ambele principate române autonome, Muntenia și Moldova se supuseră hierarhicesce patriarhiei bizantine, întâia în 1359, a doua în 1401. Cât pentru țările transilvane, ele ajunseră în aceeași dependentă, mai mult ori mai puțin nemijlocită, fără de nici o formalitate.

Terminând cu disertatiunea asupra originii schismei la Români, nu e de prisos a recapitula momentele principale din întregul eveniment.

Pe la a. 602 începe convertirea Românilor în Dacia la creștinism, din partea fraților lor romani emigrați din dreapta Dunării, și această convertire se pöte socoti ca generală pe la an. 802. Junei Biserici înse se impuse cu forță de către Bulgarii, cari stăpneau atunci țara, liturgia slavonă, și în același mod că acesta liturgie, și dependentă când de Roma, când de Constantinople, după bunul plac al principilor bulgari. După desființarea imperiului bulgar prin *Vasile Bulgaroctonul*, țările române se întăriră în schismă intrând în legături mai strînse cu patriarhia grecescă. Când mai în urmă, la 1204, se înființază imperiul româno-bulgar, uniunea părea să învingă din considerațiuni naționale; dar acesta fu numai pentru un moment, căci în 1235 Biserica română fu din nou trădată pe mâna Grecilor. Toate încercările următoare pentru unirea generală fură zădărnice, și puținele episcopii catolice din țările române lăncezeau fără spor. În cele de pe urmă, în sec. al 14-lea și al 15-lea, voevodatele române autonome se supuseră formal, ér țările transilvane de fapt, scaunului patriarhal din Constantinople, sancționând ast fel schisma în mod definitiv.

Când apoi în sec. al 18-lea mișcarea cea falnică din Ardeal uni cu Biserica mamă o parte însemnată a națiunii române, atunci era pré târziu pentru a mai conjura destinul

istoriei. În adevăr, dacă nu s'ar fi impus țărilor române cu violență slavismul și schisma, dacă ele ar fi rămas pururea unite prin credința s. Petru cu occident, atunci ar esista astăzi pe locul Daciei celei vechi o mare țară latină, atunci și această țară ar fi un stat de cultură egală cu aceea a țărilor surori. Această eventualitate o recunosc toți; ar ave înse tot cuvântul să-și zică: *Ex fructu arbor agnoscitur.*

CELE PATRU GARÓFE.

Povestire din istoria Polonilor sub ultimii Jagelloni
de Paul Popovici.

5.

(Continuare.)

V.

Încă două luni fericite am petrecut în Wilna. Ca de regulă, când ne întâlneam în grădină, eram îmbrăcați în haine de scriitor, în palatul tatălui său înse ca fiu de rege. Nu odată mi-a zis, că i-s mai drag în hainele de scriitor; eu încă i-am răspuns, că o găsesc mai răpitoare când îmbrăcată în vesminte simple ordineză florile în grădină, de cât atunci, când ea femeie nobilă, avută, fiica lui Radzivil, conversez cu ea în saloanele strălucite ale tatălui său. Ast fel au trecut cele două luni fericite ca două zile scurte. Tatăl meu m'a chemat în Cracovia. Eu l'am rugat să mă lase să-mi petrec puțin timp în Wilna, escusându-mă cu aceea, că această regiune influențează în mod binefacător asupra sănătății mele sdruncinate, înse din nou am fost rechemat.

Cum, și ce impresiune a făcut asupra mea despărțirea dublă de Olga, mai întâi în grădină, apoi în palatul lui Radzivil, îți poți închipui! Cu ocaziunea despărțirii, am luat cele patru garófe, cari cuprinse în cristal strevedător, le purtam ca o relicuie sfântă la inima mea.

— Aceste patru flori — i-am zis cu voce domolă, — le-ai pierdut. Acestora am să le mulțămesc că te am aflat! Le gri-jesc la sinul meu. Am știut bine că-mi va veni greu să mă despărțesc de ele, cu toate aceste ia-le iubită Olga! De acum poartă-le tu la sinul tău, ca în ziua cununiei noastre să mi-le redai din nou.

Ea atunci mi-a întins inelul său, pe care și azi îl port pe degetul meu.

Am sosit în cetatea regescă. Acolo am știut numai, cât de puțină omenie știu că ce este adevăratul amor! Câți sînt, cari și cea mai mică aprindere o leaș drept amor. Sara a dispus, să se țină petrecere în onoarea mea, și mama mea n'a întrelăsat nimica, ca să-mi însenineze sufletul.

În cealaltă zi tatăl meu m'a chemat înaintea sa și mi-a zis:

— Iubite fiule! Tu deja ai pășit peste pragul copilăriei. Eu am îmbetrănit și mi-ar plăcea, ca mai înainte de ce mormîntul întunecos ar cuprinde trupul meu în sinul său, să te ved fericit. Ași dori să te căsătorești, și pentru aceea de mult caut pentru tine o femeie, carea să fie vrednică de tine. Am umblat la multe curți europene.

— Dar nu se află nici o fată polonă, carea ar pute să fericescă pe fiul regelui? — și i-am descoperit apoi amorul meu cu toate amănuntele sale.

— Iubite fiule. — continuă tatăl meu — eu bucuros m'ași invoi la aceea. Inse prospectele tale sînt cu totul altele. Sôrtea regilor este aceea, ca să-și sacrifice totul, fericirea, ba chiar și amorul pentru fericirea poporului și a țării sale. În Polonia aleg pe rege, și numai legăturile cu ențele mari și strălucite, pot să asigure pentru ei tronul. — Nu aceea întreb eu, ore iubesc tu pe vre-o floare de a Poloniei, ci numai aceea una voesc să o știu de la tine: poartă tu la inima ta norocul și fericirea patriei tale? Eă cu nobilimea m'am înțeles, ca pentru tine să cer mâna *Elisabetei*, fiica lui Ferdinand domnitorul nemțesc. Ei apoi, până sînt eu încă în viață, te încoronéză de rege. Nu-ți este permis, ca pentru amorul unei femei, să renunți la tron; nu o iertă această nici splendoră dinastiei Jagellone, carea aprăpe de două sute de ani împodobesce tronul acestei țări; nu o concede această norocul și fericirea patriei tale și a poporului tău. Cumpănesce fiule, ce s'ar întâmpla atunci, dacă tu nu ai face așa? Nu ar fi espusă Polonia din nou cu ocaziunea alegerii de rege, acelei sorți, carea de atâtea ori a nimic și udat cu sânge hotarele sale?! Nobilimea noastră e foarte îngâmfată și gelosă! Și ore ar suferi ea, ca un membru al familiei lui Radzivil să fie ridicat la înălțimea tronului? Tu zici, că acolo vei înmormînta un suflet, dar aici fericirea poporului tău, sufletele a mi și mi le vei espune celui mai mare pericol, ba pôte chiar și morții ei! Aceste vor fi urmările, dacă tu vei renunța la tron, — acele dacă înse vei fi fidel față de fata lui Radzivil. Care este de preferit?! Cumpănesce bine! Ce-ți zace mai mult la inimă: bunăstarea țării tale sau fericirea acelei femei?! Sau doră iubesci mai mult bucuriile și fericirea pămîntescă, de cât salutea patriei tale? Față de care trebuie să fi mai credincios: față de o fată sau față de patria ta?

— Față de patrie! am răspuns. Acesta e lucrul cel mai sfînt pe lume dar cu deosebire înaintea acelor, la cari sînt așintite speranțele cetățenilor.

— De acord, fiul meu! Ast te cugetă tot de una. Înaintea patriotului fericirea pămîntescă să fie un lucru sub-ordinat, norocul lui cel mai mare trebuie să și-l afie în salutea patriei. — Du-te fiule, te pregătesce! Nu peste mult vei păși în legăturile sfînte ale căsătoriei cu fiica împăratului!

— Totul e pierdut! Olga, Wilna, a fost numai visuri. A trebuit să mă jertfesc pentru patrie, pentru că tatăl meu în privința aceasta a dispus înțelepțesce. Lui întru adevăr că i-a zăcut la inimă fericirea mea și norocul Poloniei întregi. — Știu apoi că am pășit la căsătorie cu Elisabeta, fiica împăratului; și aceea o știu, că nu peste mult după aceea am fost încoronat, cu condițiunea ca după mórtea tatălui meu să pășesc pe tron; că mai târziu am fost suplentul tatălui meu și principe de Litvania, și aceea îți este cunoscut. Purtând acest oficiu ar fi trebuit să petrec în Wilna, dar fiind că tatăl meu m'a iubit foarte mult, cea mai mare parte din timp a trebuit să o

petrec lângă el. — Cu șese luni mai înainte a murit soția mea și eu am venit în Wilna.

Olga, pe cum mi-s'a spus, s'a supărat mult după mine. Când a aușit că m'am căsătorit, s'a îmbolnăvit. Abia s'a reînșănătoșat, și tatăl său temînd viața ficei sale, și-a folosit totă influința ca să o îndupiece să se căsătorească. Mult timp nici n'a voit să știe de aceea, în fine înse din iubire față de părinții săi, s'a înduplecat și după cum am fost amintit, s'a măritat după supremul comandant, al armatei.

(Va urma.)

Un document vechi.

În posesiunea singuraticilor se află multe documente vechi interesante atât din punct de vedere istoric, cât și archeologic. Acestea documente sînt păstrate de către posesorii lor cu mare scumpătate, ca relicuii familiare, erezite de la moși, strămoși. Atari acte nefiind publicate și posesorii lor nefiind cunoscuți înaintea cercetătorului istoric acesta de multe ori e mană în elucubrările sale, fiind că necunoscînd toate isvórele cari îi pot supedita materia, nu se pôte provoca la ele. Drect aceea, este un lucru demn de totă lauda, că *On. Redacțiune* în partea științifică-literară a deschis loc pentru publicarea acestor fel de documente.

De astă dată public un alt document, pe care mi-l'a pus la dispoziție *On. Ierotheu Crisan*, preot gr. cat. în Abafai. Este o *păucenie* dată de Episcopul Ioan de Patak în an. 1724 unui preot cu numele Oana (Ioan) din Șercaița, în Vicariatul Făgărașului. Acest preot se hirotonise în țara românească, de către Mitropolitul de atunci cu numele Daniil. Reintors în patrie a îmbrătoșat s. Unire și ast fel Episcopul îi dă paucenia sa Decretul ca se pótă funcționa ca preot unit.

Pentru eruarea însemnătății ce o are din punct de vedere istoric și limbistic, las să aruize aci textul din vorbă în vorbă în transcriere cu litere latine:

Noi Ioan Nemes Baron de la Patak, din mila lui Dumnezeu și Scaunului Apostolicesc, Vledica Făgărașului, și a tote biserica unite din țara Ardealului și perțile țerii ungurești. Sfatnic al înălțatului Imperat și Craiului Ardealului.

Facem de știre tuturor căroră se cuvine, intru rindul acestei cărți a noastre, cum popa Oana din Șercaița, intru acești ani de mai nainte, s'au hirotonit preot în țara muntenescă de Daniil mitropolitul locului acelaia, iare dupe aceea au venit și la noi de s'au unit cerind blagoslovenie noastre, cum se cade cu smerenie pentru acea iate că-i dăm și noi blagoslovenie și slobozie la Pastoria Preotiei, se pótă fi preot deplin și vrednic a sluji la tot cinul bisericesc, pentru acea poruncim tuturor, cari sînt supt Pastorie și Vledicia noastre să-l cunoașteți și să-l primiți ca pre un preot adevărat, cum este tocmit și blagoslovit de noi, de pre care lucru, dem aceasta carte interite cu scrisore și cu pocetea noastră cea vlediceasche. Scrisu-s'au în Făgăraș 4 zile mița (mesita-luna) Genarie, Vleat 1724

Vloa (Vlădica) Ioan m. p.

(L. S.)

Maftel David m. p.
Logofet Săborului mare.

Acest Logofet a scris actul întreg, căci scrisoarea e identică cu subscrierea sa și numai a Episcopului subscriere divergă. Se numește Logofet al Săborului mare, ce după a mea părere corespunde Notarului consistorial de astăzi. Că ce era Săborul mare, nu este locul să descriu aci, fiind că lucrul acesta s'a discutat cu alte ocazii.

Referitor la acest act este demn de notat și aceea, ce pe baza tradiției narăză preotul sus numit din Abataia. Acel preot Oana, după ce s'a întors în patrie, în Șercăița n'a mai fost primit, fiind că acea era și este până astăzi parohie numită. Ast fel s'a așezat în Ohaba și aci a fost cel dintâi preot unit. De la el se trage familia Crișanilor de azi, care de atunci încoace, cu o singură întrerupere, a lui Filimon Caba, a dat preoți în Ohaba, până astăzi.

De multă însemnatate este subscrierea cu mâna proprie a Episcopului și sigilul episcopesc.

Subscrierea, o ved reproducă, poate chiar după acest document, foarte fidel în Șematismul Inbilar, și așa cred că aci se va conserva pe vecie.

Sigilul episcopesc are emblema: în mijloc vultur cu două capete, în direcțiunea celor două aripi încrucișate pe din dos crucea cu cârja episcopescă, așa că numai virfurile li-se ved. Cel doi șerpi din cârje se întlînesc cu capetele în jos și în sus. Pe capul vulturului se află emblema de Baron cu 5 steme, și de-asupra acesteia mitra arhierescă cu crucea în vîrf. Urmează apoi inscripția cercuală în două rânduri cu următorul cuprins: Ioannes Nemes Liber Baro de Patak Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Fogarasiensis Sacrae Cesareae Majestatis Consiliarius.

Pe dosul documentului se află scris: Intus nominatus popa Sarkaitzensis unius gaudiat solita ecclesiastica immunitate. Fogaras die 13-a Novembris 1728. Ioannes Szondi m. p.

Brețe, la sêrbat. S. Nicolae 1901.

Simeon Zehan.

Bibliografie.

Au apărut în broșură articoli politici scriși de Săgêta în „Tribună” și tractând despre Probleme actuale în viața noastră națională, cu un adaos Tinerimea, Costă 1 cor. și se pot procura de la „Tipografia” din Sibiu.

A apărut:

„Convorbiri Literare”, Nr. 12, anul 35/1901, cu următorul cuprins:

G. Coșbuc, Dante, Divina Comedie: Infernul c. XXVIII—XXX. (traducere în versuri). — M. Dragomirescu, Cinstea Tărănescă de G. Verga (traducere). — Boniface Hétrat, Pax (poesie). — D. Anghel, Populare spaniole (traduceri). — N. Iorga, Viața unui mitropolit de altă dată: Filaret al II-lea (studiu). — P. V. Haneș, Corespondența din tinerețe a lui Mihail Kogălniceanu (urmare). — N. Iorga, O ediție a Hronicului lui Dimitrie Cantemir (dare de samă). — N. Iorga, Comunicări mărunte.

„Noua Revistă Română”, Nr. 46, cu următorul sumar: Paul Grecianu, Sindicatul agricole. — L. Colescu, Drepturile la pensii ale funcționarilor Statului în România. — Ovidiu Densușanu, Filologia romanică în

Universitatea noastră. — Artur Gorovei, Din lumea lor. (Scene din viața de provincie). — Florian I. Becescu, Ceasornicul. (poesie). — N. Iorga, Sate și preoți din Ardeal, mai ales în secolul al XVIII-lea, după corespondența acum descoperită, a episcopului neuit Dionisie Novacovici. — I. Găvănescu, Importanța practică a istoriei pedagogiei. — S. Fl. Marian, Bondariu. (Din datinile și credințele Românilor despre insecte). — H. Coșol, Povestea rîului. — Dem. Gh. Simionescu, Epigrame. — I. Naum-Inau, Evoluția ideii de drept. — Nicolae I. Iacovescu, Epietet. — Sextil Pușcariu, Studii și notițe filologice. — Tabla de materii.

„Semănătorul”, Nr. 3 cu următorul sumar: Cărți pentru popor. A. Vlahuță. — Sonet. St. O. Iosif. — Ostaș fără voce (1812). V. Cosmovici. — Gânduri (poesii) G. Coșbuc. — Vrajitoare (nuvelă). Const. Hodoș. — Vinătorea (poesie) S. Hasnaș. — Caracterul lui Heine. Il. Chendi. — Rugăciune (poesie), Zoe Frasin. — Crîmpele. Rareș. — Idilă (poesie) V. Podeanu. — Bibliografie, Răspunsuri, Red. Numărul 20 bani. Abonamentul 10 lei pe an. Abonamente se pot face și la redacția foil noastre, trimițându-se banii înainte cel puțin pe 1/2 an.

Dicționar mitologic, de Gavril Pop. Blaș 1901. Din această interesantă publicație merită să fie d. folos acelor, cari se ocupă cu vechia clarificarea, a apărut acum și faze. III. cuprindând cuvintele de la Meropé—Promethéus (pag. 161—240) și se vinde cu prețul de 40 fil.

Cadouri potrivite:

Emil Bougand: Mama sfintului Augustin, traducere de Salba, tipărită cu cheltuiela și îngrijirea din prof. Dr. E. Dăianu. Un prețios volum de 494 pag. hârtie fină, tipar curat, prețul 2 cor. Se poate procura de la editor ori tipografia arhidieceșană, alăturând și speșele de porto postal 30 fil.

Ben Hur, de Lew. Wallace, tom. I. 539 pag., tom II. 508 pag., prețul broșurat 2 cor. 90 b. Blaș. Tipografia seminarului arhidieceșan. 1898.

Henry Bolo: Tragedia Calvarului tradusă de membrii societății de lectură „Inocențiu Micu Clain” a teologilor din Blaș. Edit. societății, pag. 287, prețul 2 corone.

Posta „Unirii”.

V. A. Poveste Diale c așa de neromânească tradusă, cât cu regret, dar n'o putem publica. Ar trebui prelucrată a doua oară.

I. D. in M. V. Ce ai avut de gând publicând notița din „Gazeta” de noi te-ai rugat să n'o publicăm și când colo tot Dta de cătră pădure. Esti tinerel . . .

G. S. in C. „Căsanian” nu-l de noi. A mers în corfă.

Am primit și achităm următoarele abonamente: Chêrnecea pe an. 1901. Zgrîbesce pe an. 1899 și 1900. Micuș pe an. 1902. Borșa (Kolozs —) pe 1898 sem. 1. Cel trimis în 19 Martie 1900 l-am folosit în achitarea an. 1897. Lippó pe an. 1901. Deaș pe an. 1901. Baroș pe an. 1901. M.-Căpuș pe an. 1901. Sân-Lăbrinc pe an. 1900. Copand pe an. 1900 sem. 2-lea și 1901 sem. 1. Merișori pe an. 1901. Tătós pe 1901. Rodna-veche pe an. 1894. Supurul-de-sus pe an. 1901. Bogșig pe timpul din 1-a April 1901 până în 1-a April 1902. B.-Ujlak pe 1902 sem. 1. P. V. Orade pe 1901 sem. 2-lea și 1902 sem. 1. Chizdia pe an. 1901. Șoimuș (Se-lagiu) pe 1896 sem. 1. Petroșeni pe an. 1897 și 1898. Racovița (Lugoș) pe an. 1901. Tăuni pe an. 1900 și 1901.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

Inserate.

Alesandru Gratzel

Comisionar pentru Veneratul Cler catolic

Viena I. am Lugeck Nr. 3.

Recomandă articlii sêi speciali:

Tămăia Aegyptiană din anul 1901.

- I. Specia cea mai nobilă, produsul ultim, mărgăritare cu mirosul cel mai plăcut un kilo fl. 1-48
- II. Stropi fini, mirositori albi un kilo fl. 1-15
- III. Bucăți mari mirositoare, curate un kilo fl. —70

Aparatul „Luminei vecinice”

Patent Guillon din Paris.

Singur acest Aparat da o „lumină vecinică” sigură, care arde neîntrerupt de 6—14 ori câte 24 ore cu o flacără frumoasă liniștită.

- Candela pentru oleu din sticlă roșie-rubin, vinetă ori verde fl. 1-20
- Fil-patent pentru un an întreg Nr. 0, 1, 2, 3 ori 4 fl. 1-40
- Acoperămînt aurit fl. —70
- Strecurătoare pentru oleu cu bumbac fl. —18
- Pedestal în rezervă din metal fl. —12
- Clin de alămă și lemn fl. —60

Suma fl. 4-20

- Pe lângă acestea o candelă roșie, vinetă ori verde în rezervă fl. 1-20
- 1 Sticlă de oleu pentru primă folosire fl. —54
- 1 Lăduție de transport și rambursă fl. —26

Oleu pentru Aparat din 1901.

Oleul meu pentru Aparat se pregătește anume pentru mine din cea mai bună rapiță ungară, și să depune în nisce rezervore anume pregătite câte 6—8 săptămâni ca oleu crud, apoi după o patentă duplu rafinat se aședă priu o strecurătoare de bumbac în vase, prin ce primesce o flueță extraordinară

Pentru un an întreg.

- 23 kile de oleu pentru Aparat à 54 cr. fl. 12-42
- 1 Sticlă impletită pentru 25 litre fl. 2-10
- Transport la gară și rambursă fl. —30

Suma fl. 14-82

Pe lângă acestea o coșarcă pentru transport 50 cr.

Lampe bisericesci pompôse

- pregătite după desêmurile unor artiști academici, foarte frumos și solid lucrate, aurite fl. 50—
- Lampe pentru biserică mai mari fl. 90—
- Sforă pentru lampe din cănepă roșie italiană în o lungime de 10 metri cu 6 globuri și ciucuri fl. 8-80
- Aceleași cu ciucuri mari foarte frumoși fl. 9-80

Lumină din ceară fină veritabilă

fără amestecarea altor materii 1 kilo fl. 2-75 cu următoarele mărimi:

1 kilo	L u m i n a					
	à 1	à 2	à 4	à 6	à 8	à 12
cu lung. în cm.	118	96	79	66	56	47
cu gros. în cm.	3 1/2	2 1/2	2	1 1/2	1 1/2	1 1/2

Lumină bisericesci noi exelente

4—10 kile à fl. 1-55 de la 10 kile în sus à fl. 1-50

1 kilo	à 1		à 2		à 3		à 4		à 6		à 8		à 12		
	buc.	buc.	buc.	buc.	buc.	buc.	buc.	buc.	buc.	buc.	buc.	buc.	buc.	buc.	
Mărimea:	lungi	lungi	lungi	lungi	scurte	lungi	scurte	lungi	scurte	lungi	scurte	lungi	scurte	lungi	scurte
cu lungim. de	118	88	80	72	46	58	44	53	40	47	33	39	25	cm.	
cu grosim. de	3 1/2	2 1/2	2 1/2	2	2 1/2	1 1/2	2	1 1/2	2	1 1/2	2	1 1/2	1 1/2	1-7	

Sirmă de ceară sistem francez pentru aprinderea luminelor, care arde frumos și nu stropesce, în rotile de 5 m. costă fl. —24

Corn de aprins și stins din alămă lustruită cu 2 scôbe pentru sirmă de ceară sistem francez fl. 1-20

Sonerie armonică cu 4 clopotei în acordul cel mai curat fl. 6—
Cu clopotei mai mari și mai fini fl. 8—

Cădelniță și naviculă din argint de chiua, argiuit fl. 17—

Sticlute de cristal pentru vin și apă, în formă foarte artistică din cristalinul cel mai curat, părechea fl. 1-50
Mai mari, părechea fl. 1-80
Aurite, părechea fl. 1-80
Pentru acestea o tasă mare din argint nou fl. 1-80

Afară de obiectele aci înșirate liferez ori ce articlu pentru biserică și garantez pentru bunătatea ori cărei marfe trimise de mine.

Cu distincă stimă:

(49) 4—10 Alesandru Gratzel m. p.

(52) 3-10

Fundat în anul 1789.

ERNEST KRICKL & SCHWEIGER

liferanți de curte ces. și reg. pentru materie de mătăasă și ornamente sacre,

Viena I. Kohlmarkt 2. „la porumbul alb”.

recomandă

ornatele sacre. pregătite strict după ritul grec, ca de es. falone, diaconale, sticharii, saccos, omofor, epigonation, mitre, mandii, plascanice, baldachine, prapori etc. cum și toate utensiliile și vasele sacre de metal, ca disc, ciboriu, cruce, chivor, artoclasie, tricheriu și dichieri, cadelnițe, candelă, sfeșnice, candelabre etc. toate pregătite solid și cu prețul cel mai ieftin de fabrică.

Cataloage ilustrate se trimit la cerere gratis și franco.

MERSUL TRENURILOR pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Oct. 1901.

Budapesta—Predeal				Copșa-mică—Sibiu—Avrig—Făgăraș			
Tren de persón.	Tren de persón.	Tren accelerat		Tren de persón.	Tren de persón.	Tren mixt.	
10—	8.50	2.10	pl. Viena sos.	1.50	1.50	6.20	2.21
8.30	6.45	9.15	Budapesta	7.10	7.50	6.20	3.50
11.31	9.02	11.12	Szolnok	3.22	5.32	3.25	4.12
1.33	11.33	12.47	P. Ladány	12.54	3.56	1.12	7.04
3.42	1.48	2.11	sos. } Oradea-mare { pl.	11.04	2.38	11.36	1.00
3.58	2.06	2.18	pl. } Mezó-Telegd { sos.	10.44	2.31	11.17	4.33
4.38	3.03	2.50	Rév	10.07	2.01	10.42	2.54
5.20	3.45	3.26	Rátca	9.32	1.34	10.08	3.59
5.43	4.06		Ciucia	8.37	12.52	9.19	6.35
6.31	4.52	4.16	B-Huedin	7.54	12.20	8.37	9.06
7.16	5.32	4.52	Ghârbău	6.54	7.37	5.39	10.29
8.06	6.24		sos. } Cluș { pl.	6.13	11.01	7.19	12.48
8.33	6.59	5.55	pl. } Apahida { sos.	5.24	10.46	6.45	1.55
8.50	8.30	6.11	Ghiriș	5.02	6.27	6.27	3.02
9.07	8.59	6.27	sos. } Cucerdea { pl.	3.40	9.23	5.12	3.52
10.14	10.29	7.26	pl. } Ujóra { sos.	3.11	8.54	4.43	4.55
10.44	11.16	7.50	Vințul de sus	3.04	8.49	4.33	
10.56	11.31	7.52	Aind	2.58	4.27		
11.03	11.40		sos. } Teiuș { pl.	2.51	4.20		
11.12	11.50		pl. } Crăciunel { sos.	2.29	3.57		
11.34	12.20	8.16	Blaș-Küküllőszög	2.07	3.57		
11.52	12.46	8.32	Micăsasa	1.42	4.44		
12.24	1.43	8.37	sos. } Copșa-mică { pl.	1.09	5.34		
12.53	2.17		pl. } Mediaș { sos.	1.09	6.37		
1.02	2.26	9.04	Elisabetopol	12.56	6.16		
1.45	3.14	9.31	Sighișoara	12.11	6.16		
2.01	3.33	9.43	sos. } Sighișoara { pl.	11.50	5.49		
2.15	3.48	9.47	pl. } Hasfalău { sos.	11.14	5.42		
2.38	4.08	10.01	Homorod	10.55	5.28		
3.04	4.45	10.25	Agostonfalva	10.24	4.23		
3.40	5.27	10.53	Apata	9.45	3.50		
3.47	5.43	11.11	Feldióra	9.35	3.35		
4.03	6.08	11.14	sos. } Brașov { pl.	9.12	3.15		
5.35	7.52	12.26	pl. } Timiș { sos.	7.46	2.45		
6.13	8.32	12.58	Predeal	7.03	2.18		
6.43	9.09	1.16	sos. } București { pl.	6.38	1.12		
7.16	9.40	1.35		5.58	9.15	7.50	
8.—	10.25	2.09		5.08			
8.55		2.19					
6.13		3.01					
6.43		3.31					
7.16		9.10					
8.—							
8.55							
4.40							
5.10							
11.55							

Notă: Orele însemnate în stânga stațiilor sunt a se citi de sus în jos, cele însemnate în dreapta de jos în sus. — Numerii încadrați cu linii mai negre înseamnă orele de noapte.